

Bijlagen

Herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, noodzakelijk of symbolisch?

Een onderzoek naar de mogelijkheden voor het verbeteren van de verdedigingsstrategie, naar aanleiding van het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken.

Auteur: Lindsay van den Dungen
Studentnummer: 2072398

Onderwijsinstelling: Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Locatie: 's-Hertogenbosch
Opleiding: HBO-Rechten

Opdrachtgever: Brugman & Hagens Advocaten
Afstudeermentor: mr. E.A.M. Brugman
Afstudeerperiode: 6 februari 2017 – 12 mei 2017

Eerste afstudeerdocent: mr. C.P. de Jong
Tweede afstudeerdocent: mr. M.M. Kok

Berghem, mei 2017

Inhoudsopgave

Bijlage I	Gespreksleidraad rechters.....	4
Bijlage II	Gespreksleidraad OM.....	6
Bijlage III	Gespreksleidraad advocaten.....	8
Bijlage IV	Interview mr. Valckx.....	10
Bijlage V	Interview mr. Schoorlemmer.....	15
Bijlage VI	Interview mr. Lavrijssen.....	20
Bijlage VII	Interview mr. Lemstra.....	24
Bijlage VIII	Interview mr. Kramer (en collega officieren).....	30
Bijlage IX	Interview mr. Bosch.....	35
Bijlage X	Interview mr. Wasser.....	41
Bijlage XI	Interview mr. Van der Kruijs.....	46
Bijlage XII	Interview mr. Wassenaar.....	50
Bijlage XIII	Interview mr. Brugman.....	54

Bijlage I Gespreksleidraad rechters

Naam: XX

Functie: XX

Vakgebied: XX

Interview gehouden op XX 2017 om XX uur, locatie: XX.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: XX

V= Vraag

A= Antwoord

Schuingedrukt= Opmerking / tussenvragen interviewer

- V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?
 - Komt u het in de praktijk veel tegen?
 - Om welke artikelen van 57 t/m 63 Sr gaat het dan meestal?
- V Gaat u bij de straftoemeting in een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop?
- V Als de meerdaadse samenloop regeling van toepassing is wordt dat dan ook benoemd door een van de partijen? Of constateert ieder dit voor zich en wordt er weinig aandacht aan besteed?
- V Bent u het eens met de stelling dat de regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?
- V Op welke wijze proberen advocaten door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor hun cliënt te bewerkstelligen?
- V Vindt u dat advocaten in de huidige situatie wel eens te kort schieten in hun verdediging, in zaken met samenloopaspecten?
 - Kunt u een voorbeeld geven?
 - Hoe zou dit beter kunnen?
- V Wat denkt u dat er voor de advocatuur gaat veranderen wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen?
 - Welke knelpunten verwacht u?
 - Welke mogelijkheden ziet u?
- V Op welke wijze denkt u dat de advocatuur aan de hand hiervan haar verdedigingsstrategie kan verbeteren?

- V Als u zelf advocaat zou zijn, op welke wijze zou u dan inspelen en uzelf voorbereiden op de eventuele wetswijzigingen?
- V Voelt u zich in de huidige situatie in uw straftoemettingsvrijheid beperkt of heeft u zich hierin ooit beperkt gevoeld?
 - Kunt u de situatie schetsen?
- V Zijn er bij u gevallen bekend waarin andere rechters problemen hadden met de toepassing van de meerdaadse samenloop regeling?
- V Wat is volgens u het doel van de regeling?
- V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?
- V Wat vindt u van het wetsvoorstel?
 - Waarom vindt u de herziening wel of niet noodzakelijk?
- V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?
 - Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- V Gaat u uw werkwijze aanpassen op de wijziging?
 - Zo ja, op welke wijze gaat u dit doen?
 - Zo nee, waarom vindt u dit niet noodzakelijk?

Bijlage II Gespreksleidraad OM

Naam: XX

Functie: XX

Vakgebied: XX

Interview gehouden op XX 2017 om XX uur, locatie: XX.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: XX

V= Vraag

A= Antwoord

Schuingedrukt= Opmerking / tussenvragen interviewer

- V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?
 - Komt u het in de praktijk veel de tegen?
 - Om welke artikelen van 57 t/m 63 Sr gaat het dan meestal?
- V Als u de regeling tegenkomt wordt deze dan ook benoemd door een van de partijen?
Of constateert ieder dit voor zich en wordt er weinig aandacht aan besteed?
 - Benoemt u het in uw strafeis als er sprake van is?
- V Gaat u voorafgaand aan een strafzaak ten behoeve van de onderbouwing van uw eis na of er sprake is van meerdaadse samenloop?
- V Bent u het eens met de stelling dat regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?
- V Hoe wordt er omgegaan met zaken waarin het strafmaximum in zicht komt?
- V Zijn er zaken geweest waarin u door de meerdaadse samenloop regeling werd belemmerd in de strafeis?
 - Kunt u deze zaak kort omschrijven?
 - Hoe bent u daarmee omgegaan?
- V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?
- V Zijn u gevallen bekend waarin rechters problemen hadden met de toepassing van de meerdaadse samenloop regeling?
- V Op welke wijze proberen advocaten door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor hun cliënt te bewerkstelligen? (vooral artikel 63 Sr?)

- V Zijn er voor de advocaat in een eerder stadium dan de zitting, mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het van toepassing verklaren van de meerdaadse samenloopregeling? (door bijvoorbeeld in gesprek te gaan met het OM)
- V Vindt u dat advocaten in de huidige situatie wel eens te kort schieten in hun verdediging, in zaken met samenloopaspecten?
 - Kunt u een voorbeeld geven?
 - Hoe zou dit beter kunnen?
- V Wat denkt u dat er voor de advocatuur gaat veranderen wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen?
 - Welke knelpunten verwacht u?
 - Welke mogelijkheden ziet u?
- V Op welke wijze denkt u dat de advocatuur aan de hand hiervan haar verdedigingsstrategie kan verbeteren?
- V Als u zelf advocaat zou zijn, op welke wijze zou u dan inspelen/ uzelf voorbereiden op de eventuele wetswijzigingen?
- V Wat is volgens u het doel van de regeling?
- V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?
- V Wat vindt u van het wetsvoorstel?
 - Waarom vindt u de herziening wel of niet noodzakelijk?
- V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?
 - Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- V Gaat u uw werkwijze aanpassen op de wijziging?
 - Zo ja, op welke wijze gaat u dit doen?
 - Zo nee, waarom vindt u dit niet noodzakelijk?

Bijlage III Gespreksleidraad advocaten

Naam: XX

Functie: XX

Vakgebied: XX

Interview gehouden op XX 2017 om XX uur, locatie: XX.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: XX

V= Vraag

A= Antwoord

Schuingedrukt= Opmerking / tussenvragen interviewer

- V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?
 - Komt u het in de praktijk veel tegen?
 - Om welke artikelen van 57 t/m 63 Sr gaat het dan meestal?
- V Gaat u bij de voorbereiding van een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop?
- V Wijst u in uw pleidooi op situaties waarin sprake is van de samenloopregeling? (Met name artikel 57 of 63 Sr)
 - Komt dit vaak voor?
- V Op welke wijze probeert u door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor uw cliënt te bewerkstelligen?
- V Wat vindt u van de regeling van meerdaadse samenloop, vanuit het belang van uw cliënten?
- V Heeft de regeling in praktijk wel eens voor problemen gezorgd voor uw cliënt?
- V Werkt de toepassing van artikel 63 Sr vaker in het voor of in het nadeel van de cliënt?
 - In wat voor gevallen in het voordeel?
 - In wat voor gevallen in het nadeel?
- V Draagt de toepassing van de regeling van meerdaadse samenloop naar uw mening bij aan een voor uw cliënt begrijpelijke straftoemeting?
 - Waarom?
- V Bent u het eens met de stelling dat de regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- V In het geval dat in een strafzaak meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?

- V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?
- V Zijn u gevallen bekend waarin rechters problemen hadden met de meerdaadse samenloop?
- V Heeft u zelf ooit gemerkt, bijvoorbeeld bij de motivering van de straf, dat rechter moeite heeft gehad met het bepalen van de straf vanwege de samenloopregeling?
 - Waaraan merkte u dat?
- V Houdt het OM volgens u rekening met de meerdaadse samenloop regeling in de strafeis?
 - Zo ja, werkt dit strafverhogend of strafverminderend?
- V Heeft u zelf ooit gemerkt, bijvoorbeeld bij de motivering van de strafeis, dat het OM moeite heeft gehad met het bepalen van de strafeis vanwege de samenloopregeling?
 - Waaraan merkte u dat?
 - Kunt u deze zaak kort omschrijven?
- V Wat is volgens u het doel van de regeling?
- V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?
- V Wat vindt u van het wetsvoorstel?
 - Waarom vindt u de herziening wel of niet noodzakelijk?
- V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?
 - Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
 - Welke knelpunten verwacht u?
 - Welke mogelijkheden ziet u?
- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- V Ziet u mogelijkheden voor het verbeteren van uw verdedigingsstrategie?
 - zo ja, op welke wijze gaat u dit doen?
 - zo nee, waarom niet?

Bijlage IV Interview mr. Valckx

Naam: mr. E. Vakckx

Functie: Rechter bij de Rechtbank Oost-Brabant

Vakgebied: strafrecht

Interview gehouden op maandag 10 april 2017 om 09.00 uur, locatie: Rechtbank 's-Hertogenbosch.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?

- Komt u het in de praktijk veel tegen?

A Ik kom het heel veel tegen, artikel 57 maar ook artikel 63.

Wordt dit dan ook expliciet aangehaald?

A Als je vonnissen bekijkt, bijvoorbeeld vonnissen van de meervoudige kamer op rechtspraak.nl. Zul je er bijna altijd, als er meer feiten ten laste worden gelegd, artikel 57 Sr en artikel 63 Sr onder zien staan. Meer doen we er niet mee. We benoemen het alleen bij de artikelen die van toepassing zijn, maar we koppelen er geen aparte motivering aan. Bij politierechter zittingen doen we het ook. Zoals je waarschijnlijk weet hebben we hier geen uitgebreid schriftelijk vonnis, maar een aantekening van het mondeling vonnis. Daar moet ook artikel 57 Sr in staan als het van toepassing is. We controleren dus altijd of het van toepassing is.

V Gaat u bij de straftoemeting in een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop om te kijken naar het maximum? *Aangezien dit in de praktijk niet vaak aan de orde is.*

A Ja, al kom ik bijna nooit in de buurt van het strafmaximum. Of ik het actief na ga? Onze zittingen worden voorbereid door secretarissen, die kijken er wel actief naar. In de documentatie gaan ze actief op zoek naar de vraag of artikel 63 Sr van toepassing is en ja artikel 57 Sr pas je toe aan de hand van de tenlastelegging. Dus dat komt meer achteraf bij de beslissing tot uitdrukking. Artikel 57 Sr, moet je in je hoofd hebben bij het opleggen van een straf, maar ik ben het met je eens dat het misschien niet heel erg bewust gedaan wordt. Dit komt doordat je vaak niet toe komt aan het wettelijke strafmaximum, dus al helemaal niet aan het strafmaximum plus een derde.

Nee, ik kom het inderdaad veel tegen dat het in de theorie wordt besproken, maar wanneer ik naar de praktijk kijk komt het niet veel voor.

A Nee, dat klopt.

- V Bent u het eens met de stelling dat de regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- A Daar ben ik het mee eens ja. Ik zou me kunnen voorstellen dat het in drugszaken misschien nog wel het meest aan de orde is. Drugszaken heb je voor de harddrugs verschillende strafmaximum, bijvoorbeeld voor uitvoer heb je geloof ik twaalf jaar, maar ook voor andere feiten heb je acht jaar. Ik kan me voorstellen dat je daar nog het meest op moet letten. Hier heb ik het over artikel 57. Het is niet zo dat het niet voorkomt. Als er bijvoorbeeld meerdere feiten op een tenlastelegging staan en een het is een "twaalf jaars feit" en er staan een aantal "acht jaars feiten" op, zijn beide hele ernstige feiten, maar je spreekt voor het "twaalf jaars feit" vrij, dan mag je maar acht jaar plus een derde opleggen voor alle "acht jaars feiten." Een dergelijk geval ben ik ooit tegengekomen.
- V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?
- A Ik heb een keer meegemaakt dat artikel 63 van toepassing was, waardoor er inderdaad een fors mindere straf opgelegd en geëist kon worden. Toen heeft het Openbaar Ministerie het zelf aangevoerd. Ze zeiden eigenlijk hadden we dit willen eisen, maar we moeten rekening houden met de eerdere veroordeling en dat betekent dat de jaren die eerder opgelegd zijn eraf getrokken moeten worden. Dat heb ik een keer meegemaakt, maar dat zal ook zeker iets zijn wat de advocatuur in de gaten houdt. Ik kan me voorstellen dat het niet het eerste verweer is wat je als advocaat aan zal voeren, wanneer je een strafmaat verweer wilt voeren. Je gaat niet als eerst naar voren brengen: u kunt maar zoveel want en dat je daar dan vervolgens nog wat vanaf probeert te krijgen. Nee, je gaat eerst andere omstandigheden aanvoeren waarvoor het veel milder zou moeten zijn. Het Openbaar Ministerie moet er natuurlijk ook zelf rekening mee houden. Ze zijn gebonden aan de wet en dit zijn dwingende bepalingen, daar kan je niet omheen. Zij kunnen geen straf eisen die volgens de wet niet kan.
- V Op welke wijze proberen advocaten door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor hun cliënt te bewerkstelligen?
- A Artikel 63 Sr wordt heel vaak als verweer gevoerd op de manier waarop ik het je net vertelde. Dat eigenlijk wordt gezegd van er is toen dit opgelegd en u moet nu aansluiting zoeken bij de strafsoort die toen is gekozen. Dat wordt heel vaak als verweer gevoerd. Als een taakstraf is opgelegd zullen ze in hun pleidooi zeggen, als u nu een gevangenisstraf zou opleggen, dan is dit in strijd met artikel 63 Sr, want u zult zich moeten aansluiten bij de strafsoort. Dat is niet zo, de wet zegt dat helemaal niet, maar dat is wel de manier waarop ze het verweer inkleden.

En werkt dat verweer ook?

- A Niet letterlijk, want ik ben vrij om alles te doen zolang ik maar niet boven het strafmaximum plus een derde ga. Maar wat ik al zei, ik kijk er wel naar. Ik kijk waarom er toen is gekozen voor die strafsoort en niet voor een zwaardere strafsoort. Dan vind ik daar toch wel een extra argument in dat daarvoor gekozen is, maar ik ga er niet altijd in mee.

Proberen advocaten ook echt onder die meerdaadse samenloop uit te komen, door te zeggen dat het niet van toepassing is?

- A Ik hoor niet zo vaak verweren van dit is eendaadse samenloop dus of dit is voorgezette handeling dus. Als het erin zit geloof ik wel dat ze het aan zullen voeren, maar het komt niet zoveel voor. Welk verweer ook nog wel eens voorkomt en waar ik ook wel gevoelig voor ben: dat er bijvoorbeeld twee of drie feiten ten laste zijn gelegd die in twee verschillende kwalificaties vallen, onder twee verschillende

strafovertradingen, dat je wel kunt aanvoelen als je hier het ene feit pleegt is het ook wel logisch dat je het andere doet. Dat er wel degelijk samenhang is zonder dat het samenloop is. Dat heeft ook wel effect denk ik. Bijvoorbeeld in de situatie waarin mensen iemand bedreigd en beledigd hebben, dan komt de politie erbij en die beledigen ze vervolgens ook. Op de tenlastelegging wordt dat verweten, maar dat heeft vaak allemaal in een heel kort tijdsbestek plaatsgevonden, doordat iemand om wat voor reden dan ook door het lint is gegaan. Daar denk ik is van samenloop geen spraken, van eendaadse of van voortgezette handeling, maar het komt wel voort uit een beetje hetzelfde gemoed waarin de verdachte verkeerde. Dan krijg je toch heus wel een soort strafmatigend effect.

V Vindt u dat advocaten in de huidige situatie wel eens te kort schieten in hun verdediging, in zaken met samenloopaspecten?

A Nee dat vind ik niet, als het er is dan wordt het ook aangevoerd.

V Voelt u zich in de huidige situatie in uw straftoemettingsvrijheid beperkt of heeft u zich hierin ooit beperkt gevoeld?

A Heel af en toe en het is dus voorgekomen in die drugszaak waarover ik je eerder vertelde. Ik weet het niet meer precies, maar ik dacht dat het te maken had met een vrijspraak voor de export van drugs, terwijl er wel nog zoveel andere drugsfeiten op de ten laste legging stonden. Toen waren we graag boven het strafmaximum gegaan. Dit zijn wel de hele grote zaken die een paar keer per jaar voor kunnen komen. Drugszaken waarin wij acht jaar of meer op willen leggen zijn de hele grote zaken waarnaar veel onderzoek is gedaan en veel drugsfeiten naar boven zijn gekomen.

V Wat is volgens u het doel van de regeling?

A Strafverzwaring.

V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?

A Ik ben er niet voor dat als er in de rechtspraakpraktijk ergens tegenaan wordt gelopen, zoals de zaak die de aanleiding vormt voor dit wetsvoorstel, dit dan maar meteen te gaan repareren. Over het eerdere systeem is ook nagedacht en dan wordt er maar gauw gerepareerd door hop een artikel toe te voegen of te veranderen. Ook na de wijziging loop je vaak wel weer ergens anders tegenaan, want de praktijk heeft altijd veel meer voorbeelden en casusposities dan je in theorie kan bedenken. Ik ben er niet voor om altijd maar te repareren wat er eventjes niet lekker loopt. Daar ben ik echt heel erg op tegen.

Daar ben ik het inderdaad mee eens, ook dit wetsvoorstel kan geen garanties bieden.

A Ja, er kunnen zich ook weer situaties voordoen die niet zijn voorzien.

V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?

A Ik denk dat het voor mij niet zou hoeven, ook niet voor cold case zaken. Als het zo is dat de verdachte terechtstaat voor een feit dat gepleegd is terwijl hij daarna al een paar jaar heeft gezeten voor een ander feit, waarom zou het zo oneerlijk zijn om dat er vanaf te trekken? Daar ben ik ook niet meteen van overtuigd. En waarom zou je inderdaad niet zeggen hee dat moet dan eigenlijk volgens de samenloopregeling beoordeeld worden.

Ja oké, maar bij zo'n cold case zaak kan het zijn dat je voor een best wel ernstig feit, haast geen straf meer kan opleggen. Daarbij zou ik vanuit de advocatuur natuurlijk zeggen van niet, maar als ik naar de maatschappij kijk is artikel 63 daarin wel een goede wijziging.

- A Ja, het zou zich kunnen voordoen denk ik als iemand veroordeeld is voor moord of doodslag en later wordt vervolgd voor een cold case zaak van ervoor, ook een moord of doodslag en hij in de tussentijd al heel lang vast heeft gezeten. Dan houd je misschien heel weinig over ja. Want ik denk dat het bij doodslag zaken wel relevant is, want op doodslag staat maar vijftien jaar en daardoor zitten we met doodslag vaak al hoog en tegen het strafmaximum aan. Bij moord is dat anders, daar is het strafmaximum heel hoog, tot levenslang. Dan houdt je vaak nog over. Bij doodslag kan het wel relevant zijn.
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- A Ik denk dat het voor de praktijk niet veel zal veranderen, omdat het vooral incidentele gevallen zijn waarin het aan de orde is.

Zal het in die incidentele gevallen wel uitkomst bieden?

- A Ja, de wijziging van artikel 57 Sr dat het maximum dan met de helft mag worden verhoogd in plaats van met een derde. Een grens is er altijd dus je weet nooit of dat uitkomst blijft bieden.

Het artikel dat ze ook nog extra toe willen voegen is artikel 570c Sv, waarin een gezamenlijke straf opgelegd kan worden waarin de eerdere veroordeling op kan lossen. Dit is naar mijn mening een extra stok achter de deur in het geval ze alsnog niet genoeg ruimte hebben, maar een straf dan toch zo naar de maatschappij toe kunnen verantwoorden.

- A Begrijp ik jou goed, want het artikel kende ik nog niet. Ik vind het artikel een beetje de maatschappij voorliegen. Daar ben ik helemaal niet voor. Ik vind dat we als rechter veel beter zouden moeten uitleggen waarom hij nog maar een bepaalde straf kan krijgen, omdat de verdachte bijvoorbeeld al een aantal jaar heeft gezeten. We moeten aan de maatschappij uit blijven leggen waarom iets is en de maatschappij voor de gek houden ben ik helemaal niet van, daar ben ik echt heel erg tegen. Het kan wel zijn dat het hierdoor met de voorwaardelijke invrijheidstelling anders is. Want er is bijna altijd voorwaardelijke invrijheidstelling van toepassing. Iemand die zes jaar krijgt hoeft maar vier jaar te zitten. Na vier jaar kom je vrij onder voorwaarden. Als dan zo'n cold case zaak zich bijvoorbeeld voordoet, kunnen ze zeggen van als we dat geweten hadden, had jij geen voorwaardelijke invrijheidstelling moeten krijgen, zoiets. Maar ze zijn ook al bezig met een wetsvoorstel tot herziening van die vi regeling, ze willen de vi regeling afschaffen. Volgens mij zijn daar ook al initiatieven voor. Alles van de wetgever is denk ik gericht op strafverzwaring, maar dat is een keuze van de wetgever. Als dat zo is moeten wij als rechters ons daaraan houden.

Terwijl artikel 63 Sr juist ook in het voordeel van de verdachte moet gelden volgens de wetgever.

- A Ja dat klopt en terecht, want iemand hoeft niet mee te werken aan zijn eigen veroordeling. Iemand hoeft niet te zeggen wacht even ik heb een half jaar geleden iets heel ergs gedaan, kan je die hier vast in meenemen. Dus ja dat is gewoon zo.
- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- A We houden ons er absoluut aan, het zijn dwingende artikelen dus als het voorkomt hebben ze invloed.

Maar het had voor u niet per se gehoeven?

- A Nou jij gaf zelf net eigenlijk een goede reden, als er echt te weinig ruimte overblijft om iemand nog te straffen, dan denk ik dat ik wel blij zal zijn met dit artikel. Bij cold case kan je denken het is lang geleden, maar voor de nabestaanden zelf is het op dat moment helemaal niet zo. Er zijn heel veel cold case zaken op het moment in het land.

Laatste woord mr. Valckx:

Ik zou als ik jou was ook aanbevelingen doen voor de huidige praktijk bij de huidige artikelen en vooral voorbeelden zoeken bij de ernstige zaken.

Bijlage V Interview mr. Schoorlemmer

Naam: W. Schoorlemmer

Functie: Rechter bij de Rechtbank Oost-Brabant

Vakgebied: Strafrecht

Interview gehouden op 11 mei 2017 om 16.30 uur, locatie: Rechtbank 's-Hertogenbosch.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?

- Komt u het in de praktijk veel tegen?

A Ja, we komen het in de praktijk veel tegen. Ik denk dat artikel 57 Sr een van de meest aangehaalde bepaling is in een strafvonnis, al dan niet in combinatie met artikel 63 Sr wanneer het er om gaat dat er eerdere veroordelingen zijn geweest. Het komt dus veel voor, we passen het veel toe. In die zin is het een relevante regeling.

V Gaat u bij de straftoemeting in een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop?

A Zodra je een dagvaarding hebt met meer dan één feit erop, dan heb je al te maken met samenloop. Artikel 63 Sr geeft aan dat er speciale omstandigheden zijn waarin je de samenloopregeling moet toepassen, dus artikel 57 Sr moet aanhalen. De vraag of artikel 63 Sr van toepassing is, beoordeel je van tevoren. Dat wil je vooraf weten. Het is niet afhankelijk van of daar verweer op wordt gevoerd. Het is een bepaling die de rechter ambtshalve moet toepassen. Dus al in je voorbereiding kijk je bijvoorbeeld naar de documentatie of er een artikel 63 situatie aan de hand is. Zoiets laat je niet op zitting gebeuren.

Want de ervaring van een aantal geïnterviewde advocaten is dat ze artikel 63 Sr zelf op tafel moeten brengen.

A Dat is niet zo mijn ervaring, want als je artikel 63 Sr verzuimd toe te passen, is dat een reden om het vonnis te vernietigen. Het is een bepaling die dwingend rechterlijk is. Als rechter moet je zelf nagaan of er een artikel 63 situatie is. Dus ik maak niet vaak mee dat het voor het eerst pas op zitting aan de orde komt. De uitzondering is wel wanneer bijvoorbeeld een week voor de zitting een verdachte voor is gekomen bij de politierechter. Dat zijn zulke recente veroordelingen, die zijn nog niet verwerkt in een strafblad. Dan kan je hem missen en is het handig als de verdediging er acht op slaat en zegt wacht even meneer is vorige week nog bij de politierechter geweest en als dit feit toen zou zijn meegenomen, dan heeft dat invloed op de toepassing van artikel 63 Sr. Dus u moet hier de samenloopregeling toepassen.

V Wordt de samenloopregeling ook wel eens een punt van discussie, door artikel 63 Sr bijvoorbeeld?

A Nee, dat heb ik nog niet meegemaakt.

Oké, dus niet dat het OM zegt het is niet van toepassing en de verdediging zegt het is wel van toepassing? Of een discussie over of het in het voordeel of in het nadeel moet

worden toegepast? Want als rechter mogen jullie dat zelf weten toch, op welke wijze je rekening houdt met artikel 63 Sr?

- A Nee, hier kan je niet zo gauw discussie over hebben eigenlijk. In het nadeel werkt het niet gauw, want de samenloopregeling is een anti cumulatie bepaling. Die moet er dus aan in de weg staan dat je onbeperkt straffen cumuleert. Dus in het nadeel toepassen zie ik er niet zo gauw van komen.

Oké, want in de jurisprudentie ben ik tegengekomen dat de rechter ook wel eens zei dat de verdachte er bij de eerdere veroordeling niet van heeft geleerd, dus dat hij de eerdere veroordeling niet in mindering bracht. Tevens gaven advocaten aan het artikel niet altijd te noemen tijdens een zitting, omdat het ook in het nadeel kan werken.

- A Dat lijkt mij onzuiver, want in feite heb je dan te maken met een situatie: stel je hebt twee fietsendiefstallen, de eerste diefstal heb je vandaag op zitting, de andere is drie weken geleden op zitting geweest en beide diefstallen zijn één jaar geleden gepleegd. Dan zie ik niet in hoe die berechting van drie weken geleden van invloed kan zijn op de berechting van vandaag. Gezien beide feiten een jaar geleden zijn gepleegd. Dit is niet de situatie waarop artikel 63 Sr van toepassing is. Als je een veroordeling hebt en daarna zijn nog nieuwe feiten voorgevallen, dan ga je zeggen wacht even dit is recidive. Maar recidive is wat anders dan artikel 63 Sr. Dus het lijkt mij een onjuiste toepassing van artikel 63 Sr wanneer het in het nadeel werkt, want het is eigenlijk een soort van kortingsregeling.

Klopt, want volgens de wetgever is artikel 63 Sr inderdaad in het voordeel van de verdachte opgenomen in het wetboek.

- A Ja, wat je wel ziet en in zoverre is de rechter vrij in welke toepassing hij geeft van artikel 63 Sr. Kijk het artikel zegt niks anders dan je moet de samenloopregeling toepassen. En dat is de hoogste strafbepaling plus nog een derde en volgens het wetsvoorstel plus de helft.

- V Bent u het eens met de stelling dat de regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?

- A Ja klopt. Ik had van jou een opgave gekregen van het wetsontwerp waar het omgaat. Dat lees je eigenlijk ook vind ik wel terug in de adviezen van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en de Raad van Staten. Dus het is een beetje de vraag voor welk probleem is dit de oplossing? En ja dat wordt dan wel duidelijk als je de memorie van toelichting leest en dat was ook al wel mijn indruk. Want we kennen met zijn alle denk ik nog wel de Amsterdamse zaak waarin een cold case eigenlijk niet meer adequaat kon worden afgestraft, vanwege het feit dat de verdachte sinds die zaak nog weer heel veel andere hele ernstige feiten had begaan en daardoor in feite het strafmaximum was opgesoupeerd. Dat zie je dus terug, de minister haalt dat incident ook aan. De rechtbank Amsterdam heeft toen ook die samenloopregeling buiten toepassing gelaten. Dat wordt dan ook meteen afgestraft door de Hoge Raad, weliswaar in cassatie in belang der wet. De Hoge Raad is daar overduidelijk in. Je zal het moeten toepassen of je het nou leuk vindt of niet. Dat is natuurlijk een geval waarin die samenloopregeling moeilijk uit te leggen is. Voor nabestaanden en slachtoffers is het natuurlijk moeilijk te bevatten. De vraag is alleen of je op basis van zo'n incident de hele wetgeving op zijn kop moet zetten.

Dat hoor ik inderdaad vaker en ook dat het typisch Nederland is om naar aanleiding van één incidenten meteen allerlei wetsvoorstellen te doen.

- A Je zag dat bij de Amsterdamse zedenzaak waarbij uitbreiding van het spreekrecht aan de orde was. Je zag dat opnieuw onlangs bij een zaak hier in Den Bosch, ook een cold case zaak van Nicole van den Hurk. Waarbij opnieuw discussie was over de reikwijdte van het spreekrecht en wat opnieuw aanleiding was voor herziening van de wetgeving. Ik vind dat je vanuit rechtsstatelijk oogpunt daar wel van alles op kunt afdingen, maar daar gaat het nu niet om.
- V Op welke wijze proberen advocaten door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor hun cliënt te bewerkstelligen?
- A Nou wat een veel gebruikt argument is en waar ik ook wel gevoelig voor ben: als je puur kijkt naar de samenloopregeling als je kijkt naar de letter van de wet. Als je even terug gaat naar het voorbeeld van net. Als je voor de fietsendiefstal die je drie weken geleden hebt afgedaan, twee weken gevangenisstraf hebt opgelegd, is je theoretische ruimte nog steeds vier jaar min twee weken om op te leggen, in het kader van de samenloopregeling plus een derde. Dus je kunt enorm veel binnen die samenloopregeling. Nou dat is wat je ziet in de praktijk en dat is overigens niet wat de wet voorschrijft. De meeste rechters zijn geneigd te zeggen en dat is een soort van gedachte experiment: wat nu als ik in plaats van twee afzonderlijke fietsendiefstallen gewoon één zaak zou hebben met de diefstal van twee fietsen, wat voor straf zou ik dan opleggen? Stel dat je zegt nou dan zou ik het gewoon tariefmatig doen twee keer twee weken is vier weken. Zie je dan er is al een keer voor die ene fietsendiefstal twee weken opgelegd, dan heb je nog steeds ruimte voor twee weken. Stel het gaat vervolgens om vijf fietsendiefstallen. Dan zou je theoretisch kunnen zeggen vijf keer twee is tien, dus ik kan tien weken opleggen. De meeste collega's zijn geneigd om te zeggen van nou het is een soort degressief tarief. Je gaat niet onbeperkt optellen, maar dan maak je er bijvoorbeeld vijf weken van. Stel er zijn al twee weken opgelegd en je krijgt vervolgens nog die vier diefstallen dan is er nog ruimte om daarvoor drie weken op te leggen. Zo zie je het vaak toegepast worden en dat is vaak ook de manier waarvoor de verdediging pleit. Vorige week had ik nog een situatie waarin iemand voor een aantal serieuze feiten enige tijd daarvoor was veroordeeld. Daar was een paar maanden gevangenisstraf voor opgelegd. Ik kreeg hem bij de politierechter voor iets onbenulligs, lokaalvredebreuk geloof ik. Dan vraag je jezelf af, stel dat die lokaalvredebreuk bij de feiten van een aantal weken geleden zou zijn meegenomen. Daar zou dan niks bijkomen, dus pas je artikel 9a toe. Dan zeg je de koek is op. Dat is vaak de toepassing die je ziet bij rechters en dat is vaak ook de manier hoe de verdediging pleit. Ze zeggen vaak van nou politierechter als uw collega deze zaak enige tijd geleden zou hebben meegenomen dan zou dat niet tot een hogere straf hebben geleid dan reeds is opgelegd. Voor dat argument ben ik wel gevoelig, maar dat is een toepassing waar de wet niet toe dwingt.
- V Vindt u dat advocaten in de huidige situatie wel eens te kort schieten in hun verdediging, in zaken met samenloopaspecten of zijn er punten waar ze beter op in kunnen spelen?
- A Nee, wat ik net noemde is wel een argument waar ik gevoelig voor ben. Het wordt alleen niet altijd even relevant naar voren gebracht. Soms wordt er gezegd dit zou niet tot een hogere straf leiden en dan denk ik wel eens, als ik die andere zaak er toen bij had gepakt, had het wel degelijk tot een hogere straf geleid. Vaak heeft het feitelijk geen basis, maar dat kan te maken hebben met de waardering van de feiten. Dus soms wordt er wel tegen beter weten in voor het standpunt gepleit. Ik zou zeggen pick you're battles.
- V Wat denkt u dat er voor de advocatuur gaat veranderen, wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen?
- A Wat ik lastig vind aan het wetsvoorstel is om in te schatten of het überhaupt het staatsblad gaat halen.

Ja, het wetsvoorstel ligt al een jaar stil.

- A Ja precies, dat zegt ook wel iets over de politieke urgentie die nog gevoeld wordt. Ik denk als het gaat om het verhogen van het strafmaximum van een derde naar de helft, dat zal het wel gaan halen. Ik geloof dat de inspraakreacties op dat punt tamelijk steunend zijn. Artikel 63 Sr moet ik allemaal nog zien of dat de eindstreep gaat halen. Ik vraag me ook af in hoeverre dat uiteindelijk voor de verdediging echt nuttige of bruikbare aanknopingspunten oplevert om de zaken anders te gaan benaderen.

Het zal nadeliger zijn voor de verdediging want de strafruimte wordt groter. Ik heb ook de vraag gehad of met het wetsvoorstel alleen de strafruimte vergroot dient te worden of dat de rechters hierdoor ook zwaarder moeten gaan straffen. De minister zegt van niet, maar als dit een bijkomend gevolg is zal het wel degelijk gevolgen hebben.

- A Uiteindelijk gaat het om de theoretische strafruimte. Afgezien van casussen die zich in Amsterdam hebben afgespeeld en cold cases, is het niet zo heel vaak aan de orde dat de strafruimte te klein is. Wat wel bijzonder is, is om de werking van artikel 63 Sr te beperken naar de eerste veroordeling. Daar is veel kritiek op gekomen, zowel uit de Raad van Staten als van de Raad voor de Rechtspraak. Ik denk op goede gronden ook, want er zit een zekere willekeur in als je kijkt naar de volgorde waarin zaken worden afgedaan. Daar is soms geen pijl op te trekken. Dat je een zaak op zitting krijgt die drie jaar oud is dat je jezelf afvraagt waar heeft de zaak 2,5 jaar gelegen en er zijn andere zaken die met een vaart op zitting komen. Dat zal volgens mij enorme ongewenste en toevallige verschillen in de berechting op gaan leveren. Dat kan naar mijn idee niet de bedoeling zijn.

Dus dat is een knelpunt van het wetsvoorstel?

- A Ja daar is heel slecht over nagedacht, want je introduceert in feite daarmee het toeval van de straftoemeting en dat moet je niet willen.
- V Voelt u zich in de huidige situatie in uw straftoemetingsvrijheid beperkt of heeft u zich hierin ooit beperkt gevoeld?
- A Nee niet in het kader van de samenloop. Ik heb wel eens zaken gehad waarvan ik vond dat het strafmaximum niet toereiken was, maar dat heeft meer te maken met de waardering van een zaak. Dat was een geval van wraakporno waarvan ik vond dat het strafmaximum echt zwaar tekort kwam, maar dat heeft meer te maken met de gevolgen die het heeft voor het slachtoffer.
- V Zijn er bij u gevallen bekend waarin andere rechters problemen hadden met de toepassing van de meerdaadse samenloop regeling?
- A De zaak in Amsterdam, dat is een bekende zaak en Nicole van der Hurk. Daar is de rechtbank tot een vrijspraak gekomen. Zouden ze daar tot een veroordeling voor de doodslag zijn gekomen, dan zou daar wellicht ook een probleem zijn ontstaan, maar dat heeft zich niet voorgedaan. Vanuit dat oogpunt is het wel spannend de zaak te blijven volgen in hoger beroep. Misschien dat het hof tot andere beslissingen komt. Dan zou ik het vanuit jouw onderwerp zeker gaan volgen.
- V Wat is volgens u het doel van de regeling?
- A Tegengaan van onbeperkte cumulatie. Dat heeft meer te maken met dat je uiteindelijk kijkt naar het samenstellen van gedragingen waar je een reactie op wil geven. We willen geen toestanden zoals in de Verenigde Staten, dat je iemand drie keer levenslang geeft en vijftig jaar. Dat is een bizarre combinatie.

- V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?
- A Ik zei het al een beetje, voor welk probleem is dit de oplossing? Het is een beetje incidentenwetgeving. De verhoging van een derde naar de helft kan je opzich niet heel erg op tegen zijn. Dat laat nog steeds veel ruimte voor de rechter om maatwerk toe te passen. De rest vind ik niet zo goed doordacht
- V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?
- Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?
- A De wijziging van artikel 57 Sr had ik wel zo gedaan, daar is niet zoveel op af te dwingen zie je terug in de adviezen. Ik zou mij daartoe beperkt hebben. Niet ieder ongewenst gevolg laat zich vangen in een wetgeving. Soms is het gewoon wat het is. Dat is hetzelfde wanneer een cold case te lang geleden is. Dan kun je van alles gaan roepen. We hebben die wetgeving ook gehad waarin ernstige misdrijven vrijuit gingen door de verjaring. Soms is het gewoon zoals het is.
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- A Ik geloof niet dat het voor de uitvoeringspraktijk heel veel gaat betekenen.
- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- A Nee, want je blijft op voorhand bij de voorbereiding van een zaak kijken of je een artikel 63 Sr of artikel 57 Sr hebt die van toepassing is. Dat zal niet veranderen.

Je zou alleen wel meer strafruimte kunnen krijgen in de gevallen waar je het nodig hebt.

- A Ja en de gevallen waarin je denk ik ga tekort komen met het strafmaximum, heb ik niet zo vaak meegemaakt. Al schiet mij er nu een te binnen. Ik heb het wel ooit meegemaakt, maar daar werd het niet als knellend ervaren. Dat was een zaak in 2016, bij de berechting van een verdachte die lid was van een criminele organisatie die zich bezig hield met ripdeals. Het overvallen van hennep kwekerijen. Met veel geweld en automatische vuurwapens. Het ging gepaard met diefstal van dure auto's en dat soort dingen. Daar ging het om hele reeks incidenten, het was een langlopend onderzoek. Voor een deel van dat onderzoek waren er nog allemaal onderzoekswensen en een deel van het onderzoek was klaar. Toen is het onderzoek wat klaar was afgesplitst van de rest en zijn die zaken eerst afgedaan. Dat ging om een gewapende roofoverval in Helmond, daarin hebben de collega's zeven jaar opgelegd. Toen was de rest van het onderzoek klaar en moest de verdachte nog terugkomen voor de rest van de zaken. Daar hadden we te maken met een hard geval van 57 Sr. Ik geloof dat we negen jaar hebben opgelegd om de simpele reden dat we niet meer op konden leggen. Dat ging om betrokkenheid bij nog twee of drie gewapende overvallen, maar daar had ik niet het idee dat we tekort kwamen in de strafruimte. We zaten aan het maximum maar heel veel meer was niet nodig. Als je de zaken naast elkaar legde, kon je in totaal zestien jaar opleggen. Het was twaalf jaar plus een derde voor artikel 312 Sr. Het strafmaximum was zestien jaar en dat vond ik ook wel goed. Ik had niet het idee dat we daarin tekort kwamen.

Bijlage VI Interview mr. Lavrijssen

Naam: mr. O.A.J.M. Lavrijssen

Functie: Rechter bij het Gerechtshof Oost-Brabant

Vakgebied: strafrecht

Interview gehouden op woensdag 17 mei 2017 om 09.45 uur, locatie: Gerechtshof te 's-Hertogenbosch.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?
- Komt u het in de praktijk veel tegen?

A Nee het komt zelden voor en dat wordt namelijk voor een deel weggevangen door de gekwalificeerde delicten. Bijvoorbeeld als je een diefstal hebt, een woninginbraak en dan wordt er bij die inbraak nog een klap uitgedeeld omdat de bewoner toevallig binnenkomt of binnen was, dan wordt dat niet apart ten laste gelegd als mishandeling en diefstal. Het is dan gewoon gekwalificeerde diefstal, diefstal met geweld. Zo zie je dat eigenlijk heel breed in de strafrechtspraak. Het komt heel weinig voor. Als het al voorkomt, dan is dat bijvoorbeeld bij dealen, dat je meerdere klanten hebt. Bij observaties zien ze bijvoorbeeld een man vijf klanten bedienen. Dan zou je dat ten laste kunnen leggen als vijf keer handelen in strijd met artikel 2 Opiumwet, het dealen/verkoopen van drugs. Maar dat wordt dan bij ons ook niet als meerdaadse samenloop gezien, er wordt gewoon meermalen gepleegd gekwalificeerd. Je komt er zelden aan.

Oké dat is dan vooral artikel 57 Sr, maar de herziening ziet ook op artikel 63 Sr. Komt u die wel vaak tegen?

A Artikel 63 Sr natuurlijk wel, maar dat ziet niet zo zeer op de meerdaadse samenloop.

Nee dat klopt, maar de minister pakt artikel 63 Sr er wel bij in het Wetsvoorstel herziening van de meerdaadse samenloop.

A Ja dat heb ik inderdaad gezien, maar ik vond het een bijzondere combinatie. Het staat eigenlijk los van elkaar.

V Wat vindt u dan van de wijze waarop de minister artikel 63 Sr wilt wijzigen? Van alle eerdere veroordelingen, nu nog enkel de eerste mee laten wegen?

A Bij artikel 63 Sr kijk je als rechter toch altijd naar de persoon van de verdachte. Je kijkt eerst naar het strafbare feit, dan naar de persoon van de verdachte en dan houdt je rekening met alle omstandigheden die een persoon betreffen. Dus ook een strafblad. Dat is meer van invloed, of dat het nu het laatste feit is of het eerste feit is. Je kijkt toch naar het gedrag van een persoon. En als er nou een strafblad van bijvoorbeeld veertig pagina's ligt met gelijksoortige misdrijven, dan houdt je er toch rekening mee bij de strafoplegging.

Dus voor u maakt het eigenlijk niet uit of het nou alleen de eerste veroordeling is of alle tussenliggende veroordelingen?

A Nee niks.

Een andere rechter gaf aan dat het ook heel oneerlijk zou zijn om alleen naar de eerste veroordeling te kijken, aangezien er geen pijn op te trekken is in welke volgorde zaken worden aangebracht bij de rechtbank. Dit zou volgens hem voor veel willekeur kunnen zorgen.

A Dat is ook zo. Ook dat is een gevolg, je hebt geen grip op de planning. Oudere feiten kunnen later komen dan nieuwere feiten, dat is zo. Maar los daarvan vind ik het veel belangrijker te kijken naar alle omstandigheden een persoon betreffen. Dat je een veel eerlijker beeld krijgt van iemand, dat is veel belangrijker. Dan weet je ook waar je bijvoorbeeld hulp op in moet zetten.

De praktijk leert dat de rechter rekening dient te houden met artikel 63 Sr, doet u dit ook wel eens in het nadeel van de verdachte? Het artikel is er namelijk in het voordeel van de verdachte, maar ik kom in de jurisprudentie ook tegen dat het wel eens in het nadeel van de verdachte wordt toegepast.

A Dat kan, maar goed waar het om gaat is: als het gelijktijdig was aangebracht dan houdt je daar rekening mee in het bepalen van de strafmaat, dat is artikel 63 Sr. Los daarvan hangt het echt af van de samenstel van feiten en omstandigheden van een persoon betreffend. Als een verdachte een strafblad heeft van veertig pagina's, nou dan kan artikel 63 Sr van toepassing zijn maar dan interesseert mij dat niet zoveel. Ik vind dat je zo eerlijk mogelijk de persoon moet waarderen en niet alleen op een artikel 63 Sr.

V Gaat u bij de straftoemeting in een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop?

A Ja.

V Als de meerdaadse samenloopregeling van toepassing is wordt dat dan ook benoemd door een van de partijen? Of constateert ieder dit voor zich en wordt er weinig aandacht aan besteed?

A Uiteraard wordt het op zitting besproken. Je noemt niet specifiek artikel 57 Sr, maar je kijkt wel naar het verloop van de feiten in tijdslijn, dus dan komt het op die manier aan de orde. Artikel 63 Sr bespreek je bij het strafblad. Je bespreekt altijd het strafblad van de verdachte. Dan komt het in dat verband aan de orde.

V Bent u het eens met de stelling dat de regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?

A Ja, het komt zelden voor. Ik vind het wetsvoorstel eerlijk gezegd zonde van de tijd. Zoals de wetgeving nu is levert het geen enkel probleem op in de praktijk. Het had in de praktijk anders opgelost kunnen worden en daar geeft de wet ook genoeg mogelijkheden toe.

V Is de meerdaadse samenloop op een zitting ook wel eens onderwerp van discussie?

A Voor wat artikel 57 Sr wordt er wel verweer gevoerd, maar vanuit artikel 63 Sr wordt niet vaak verweer gevoerd. Het artikel wordt hooguit aangehaald. Maar dat doet altijd al de behandelend raadsheer en doet hij dit niet, dan wordt het altijd nog aangehaald door de Advocaat-generaal bij het requisitoir waarin hij de strafeis formuleert. Een

advocaat komt er dan zelden nog op terug. Het gaat erom dat voor hem duidelijk is dat artikel 63 Sr in beeld is, het hoeft niet drie keer genoemd te worden.

Ik sprak namelijk ook een advocaat die zei dat hij het vaak zelf boven tafel brengt, omdat hij het idee heeft dat de officier (Advocaat- generaal) dit niet altijd doet.

- A Precies dan noemen ze het zelf, maar is het al benoemd dan komt het vaak niet meer aan de orde.

U zei dat vanuit artikel 57 Sr vaak wel verweren worden gevoerd, ziet dit dan op het omzeilen van de meerdaadse samenloop?

- A Ja, omdat ze niet meerdere veroordelingen willen. Anders moet je het allemaal apart bewezen verklaren en kwalificeren. Dat willen ze liever niet. Dan willen ze liever dat het eendaadse samenloop is of voortgezette handeling. Dat zou dan strafreductie opleveren.
- V Op welke wijze proberen advocaten door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor hun cliënt te bewerkstelligen?
Dit is net al kort aan bod gekomen, maar zijn er nog andere verweren waar u wellicht gevoelig voor bent?
- A Nou wat je tegenwoordig wel vaak hoort is vrijwillige terugtred. Dat slaagt natuurlijk vaak niet, maar daarmee willen ze ook dat criterium doorbreken, maar het slaagt vaak niet. Het is een beetje zoeken om strafreductie te krijgen
- V Vindt u dat advocaten in de huidige situatie wel eens te kort schieten in hun verdediging, in zaken met samenloopaspecten?
- A Nee, eigenlijk levert het sowieso heel weinig problemen op.
- V Wat denkt u dat er voor de advocatuur gaat veranderen wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen?
- A Dat is heel moeilijk te voorspellen. Ik vermoed haast niets.

Een van de geïnterviewde officieren vroeg mij of het wetsvoorstel er nou ook is om er op de achtergrond voor te zorgen dat rechters hoger gaan straffen in zaken met samenloopaspecten. Door ze meer strafruimte te geven.

- A Daar heb ik natuurlijk wel over nagedacht. Want daar zit natuurlijk wel een maximum op. Ik denk dat het eerder daarmee samenhangt dan met de hele regeling van de meerdaadse samenloop. Dat het met de maximering van de straf te maken heeft, dat vermoed ik. Ik vermoed dat dat de inzet is geweest van het wetsvoorstel, maar ik weet het niet zeker, maar dat vermoed ik wel.

Dan zou het wetsvoorstel namelijk wel degelijk directe gevolgen hebben voor de praktijk.

- A Ja, maar dat krijg je toch altijd bij het bepleiten van de persoonlijke omstandigheden door de advocaat. Die voert dan van alles aan ter zake doende niet ter zake doende, om die strafreductie voor elkaar te krijgen. Dat is nu al, maar dat zal dan wellicht wat meer benadrukt worden en wat indringender worden. Maar ik kan me eigenlijk voor heel dat wetsvoorstel geen reden bedenken, behalve dan dat ze wat aan de strafmaximering willen doen.

V Voelt u zich in de huidige situatie in uw straftoemettingsvrijheid beperkt of heeft u zich hierin ooit beperkt gevoeld?

A Nee.

V Zijn er bij u gevallen bekend waarin andere rechters problemen hadden met de toepassing van de meerdaadse samenloop regeling?

A Niet dat mij ter oren is gekomen. Het is ook zo als zij daar iets over zeggen, klappen ze uit de raadkamer en dat mag niet. Wat in de raadkamer besproken wordt is geheim. Dus het is ook niet zo raar dat ik er niks over gehoord heb. Daarnaast is het ook nooit bij een vakinhoudelijk overleg, in die zin wettechnisch aan de orde gekomen. Dus nee ik vermoed het niet.

V Wat is volgens u het doel van de regeling?

A Ik denk om een meer toegesneden straf te krijgen, een passendere straf.

V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?

A Het had niet gehoeven.

V Wat vindt u van het wetsvoorstel?

A Niet noodzakelijk.

V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?

Over artikel 63 Sr hebben we het net al gehad, maar wat vindt u van de voorgestelde wijziging van artikel 57 Sr?

A Daar zit het hem dus in, in de strafmaximering. Het geeft misschien in sommige zaken wat meer ruimte, maar nogmaals je blijft een afweging maken op basis van alle feiten en omstandigheden. Dus of het daadwerkelijk tot een verhoging van straffen gaat leiden, dat weet ik niet. Dat moet de praktijk uitwijzen, maar het geeft wel de ruimte. Het plafond willen ze verhogen. Dat speelde met die Amsterdamse zedenzaak. Ik denk dat dat met name ook is geweest doordat de ouders van de slachtoffers en de slachtoffers zelf een prominente rol hebben gehad in de procedure. Dat is ook uniek. Dat zie je in bijna geen procedure. Ik vond het dan ook bijzonder dat één zaak en juist die zaak, leidt tot zo'n wetswijziging.

Dat zal waarschijnlijk komen door de vele aandacht in de media.

A Precies.

Ik hoor ook meer dat zodra er een zaak groot wordt uitgemeten waarin dingen fout zijn gegaan, we dit in Nederland meteen willen gaan repareren, in plaats van dat we kijken waarom de huidige regeling op deze manier bestaat.

A Ja we moeten eerst kijken of het nodig is, precies zoals jij het zegt. Ik kan het alleen maar onderstrepen. Als het wetsvoorstel kort samenvat: voor welk probleem is dit een oplossing?

V Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?

A Met artikel 63 Sr had ik zeker niks gedaan. Artikel 57 Sr zoals ik al zei, voor welk probleem is dit een oplossing. Ik zie van het hele wetsvoorstel de noodzaak niet zo in.

V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?

A Zoals ik er nu tegenaan kijk zal het geen gevolgen hebben, maar zeg nooit nooit. Vooralsnog zie ik het niet, maar je weet het nooit zeker. Ik kan niet zeggen ik zal een dergelijk incident waarin ik de strafruimte uit het wetsvoorstel nodig heb nooit tegenkomen, want dat kan ik niet hard maken.

Bijlage VII Interview mr. Lemstra

Naam: mr. M.M. Lemstra

Functie: Officier van justitie bij het landelijk parket

Vakgebied: strafrecht

Interview gehouden op maandag 10 april 2017 om 17.30 uur, locatie: privé.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

- V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?
- Komt u het in de praktijk veel tegen?
 - Om welke artikelen van 57 t/m 63 Sr gaat het dan meestal?
- A Wat ik veel tegenkom is artikel 63 Sr, dat zien wij heel vaak bij het Landelijk Parket. Dat komt doordat de onderzoeken die ik doe heel lang duren, dat zijn onderzoeken van jaren. Het komt heel vaak voor dat de verdachte in de tussentijd al in de regio weer wordt veroordeeld. Ik zal je kort het verschil tussen het Landelijk Parket en het Regionale Parket uitleggen. Ik zit officieel in Den Bosch met het Landelijk Parket, maar ik ben niet gebonden aan de regio. De officieren bij het Parket Oost-Brabant doen alleen maar verdachte die een delict hebben gepleegd in deze regio, die komen bij hun. Wij doen onderzoeken naar mensen die kunnen ook in Groningen wonen. Wij zijn vooral gericht op het soort feiten. Internationale georganiseerde drugszaken doen wij vooral. Dat kan een onderzoek van jaren zijn naar iemand die in Noord-Holland of Groningen zit. Doordat ik bijvoorbeeld vanuit het buitenland informatie heb gekregen, start ik een onderzoek op. Het kan prima zijn dat iemand wel in deze regio woont en ik een paar jaar bezig ben, maar dat hij ondertussen wordt veroordeeld voor een diefstal of een mishandeling, wat bij het Regio Parket komt. Daar weten ze niet dat ik met een onderzoek bezig ben. Hij wordt gewoon gedagvaard en komt voor de rechter en vier jaar later kom ik nog eens met mijn zaak dat hij in die hele periode ook nog bezig was met drugshandel. Dan zit ik vooral met artikel 63 Sr. Dat is eigenlijk het artikel waar ik het meeste mee te maken heb.
- V Als u de regeling tegenkomt wordt deze dan ook benoemd door een van de partijen? Of constateert ieder dit voor zich en wordt er weinig aandacht aan besteed?
- A Als artikel 63 van toepassing is benoem ik het wel, maar ik zeg niet zo expliciet ik had eerst dit willen eisen, maar nu wordt het dit. Ik zeg alleen bijvoorbeeld artikel 63 is aan de orde, daar houd ik rekening mee.

Want een van de advocaten benoemde het op deze manier toen ik hem de vraag stelde: In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?

- A Het komt niet zo vaak voor. Je gaat er dan vanuit dat een handeling onder verschillende delictomschrijvingen kan vallen. Over het algemeen zetten wij maar vijf feiten op een dagvaarding. Je mag er wel vanaf wijken, maar de regel is een beetje dat je op een dagvaarding vijf feiten neerzet en niet een dagvaarding met twintig

feiten. Dus wij kijken al van nou wat zijn nou de feiten die ik ten laste wil leggen, welke feiten zijn het best te bewijzen, wat doet het meeste recht aan wat ik vind dat er heeft plaatsgevonden. En dan zou het heel dom zijn als van die vier of vijf feiten ik bijvoorbeeld vier feiten neerschrijf die eigenlijk zien op één handeling maar onder vier verschillende delictsomschrijvingen vallen, want ik heb er bewijzen van spreken nog acht die zien op iets heel anders. Wij maken dus al een keuze bij de feiten die we op de dagvaarding zetten, waardoor je echt de meerdaadse samenloop niet zo tegenkomt. Want het zou eigenlijk een beetje raar zijn. Je hebt bijvoorbeeld fraude en valsheid in geschriften en dan heb je bepaalde fraude handelingen. Dan heb je bijvoorbeeld de oplichting, fraudehandeling, valsheid in geschriften die allemaal zien op hetzelfde feit, dan is het zonde als ik ze er alle drie opzet. Zeker als ik nog acht feiten heb die op andere slachtoffers zien. Dus je maakt dan een bepaalde keuze. Alleen artikel 63 Sr heb je niet in de hand. Advocaten brengen het wel vaak naar voren als ze denken dat het strafverminderend kan zijn, maar het kan natuurlijk ook strafverhogend zijn. Dus een advocaat loopt er ook een risico mee. Want dan denk ik oké wacht even ik mag hoger gaan ofzo. Maar ze brengen het vaak naar voren van let u er even op het is meerdaadse samenloop dus de straf moet naar beneden, zij doen het vaak als verweer dat het strafverminderend is.

- V Bent u het eens met de stelling dat regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- A Ja, ik heb er in ieder geval nog nooit problemen mee gehad. Ik weet ook dat een van jouw volgende vragen daarmee te maken heeft. Ik heb het nog nooit gehad, ik heb ter voorbereiding toevallig nog twee collega's gemaild van goh ik heb geen voorbeeld van een zaak waar het een probleem opleverde, jullie wel? Die hadden ook zoiets van nee. Een dacht dat er een zedenzaak was waardoor dit ook allemaal is ontstaan. Is de zaak van een collega van mij geweest, die ik eventueel nog voor je kan benaderen want zij is er echt tegenaan gelopen. Want dat is volgens mij de enige zaak die wij kennen. Want wij eisen bijna nooit het strafmaximum. Op een diefstal staat bijvoorbeeld zes of acht jaar, hangt er vanaf hoe het gepleegd is. Het kan zelfs tot negen jaar oplopen, maar dat eisen wij nooit. Wij eisen veel werkstraffen of gevangenisstraffen van twee maanden. Je komt er heel zelden aan, alleen bij een ernstige zedenzaak zou het kunnen voorkomen.

Klopt, want in deze zaak was het zelfs zo dat het ging om een cold case zaak waarin door nieuwe technieken de verdachte voor de rechter gebracht kon worden.

- A Ja dat klopt, terwijl hij in de tussentijd al voor andere zaken was veroordeeld hadden ze zoiets van nu hebben wij nog maar dit stukje. Een beetje het gevoel dus dat het een incident is waar nu een wetsvoorstel voor is gekomen.
- V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?
- A Ik heb er eigenlijk zelden discussie over. Het is meer zo dat iemand het wel even benoemd van let u wel op. Vaak vanuit het oogpunt van u moet er rekening mee houden in strafverminderende zin. Als het echt duidelijk aanwezig is zullen we er zelf wel een opmerking over maken, maar ik heb er nog nooit echt een discussie over meegemaakt.

In jurisprudentie kom ik bijvoorbeeld tegen dat advocaten zeggen van er is geen meerdaadse samenloop, het is eendaadse samenloop of voortgezette handeling.

- A Ja klopt, maar ik heb er eigenlijk nog nooit echt een discussie over gevoerd.

- V Hoe wordt er omgegaan met zaken waarin het strafmaximum in zicht komt?
- A Ik heb het nog nooit meegemaakt, omdat het gewoon niet veel voorkomt. Het strafmaximum is meer echt bij moord en sommige zedenzaken en die doe ik al heel lang niet meer, omdat ik momenteel meer in de grote drugszaken zit. Daar zitten we over het algemeen niet heel snel aan het strafmaximum.

Vanmorgen had ik toevallig een interview met een rechter en de enige zaak waarin zij ooit het strafmaximum dicht naderde, was in een grote drugszaak waarin ze een verdachte vrijsprak van het "12 jaars feit" en toen nog heel veel "8 jaars feiten" overhield, waarin ze niet veel ruimte meer had.

- A Ja dat kan inderdaad, maar verder gaan wij eigenlijk echt bijna nooit richting het strafmaximum.
- V Zijn er zaken geweest waarin u door de meerdaadse samenloop regeling werd belemmerd in de strafeis?
- A Nee, wat dat betreft zijn het niet hele interessante antwoorden.

Het is nou eenmaal hoe het in de praktijk in zijn werk gaat.

- V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?
- A Ze zijn er toe verplicht, ze moeten er rekening mee houden, dus ik ga ervan uit dat ze het doen. Maar ook hier, het is nooit echt een optelsom van nou we hadden dit en hadden zus. Dus wat ze exacte meerwaarde is van dat er meerdaadse samenloop wordt geconstateerd is eigenlijk niet echt goed te achterhalen.
- V Zijn u gevallen bekend waarin rechters problemen hadden met de toepassing van de meerdaadse samenloop regeling?
- A Alleen het eerder genoemde arrest dat ten grondslag ligt aan het wetsvoorstel.
- V Op welke wijze proberen advocaten door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor hun cliënt te bewerkstelligen? (vooral artikel 63 Sr?)
- A Nou bijvoorbeeld artikel 63 Sr dat hij al eerder veroordeeld is en dan maken ze daar wel een punt van. Van nou stel dat deze zaak was meegenomen, dan had een straf er zo of zo uitgezien. Want als ik nog een gevangenisstraf eis, zeggen ze van ja wat hij toen heeft gekregen is echt wel meer dan voldoende er was nooit nog iets boven gekomen. Op die manier proberen ze het wel in dat licht te plaatsen. Maarja je weet nooit hoe het was geweest als die zaken samen waren gepakt. Dus het is koffiedik kijken, tenzij het om wat minder zware feiten gaat. Bij de wat mindere feiten heb je soms hele duidelijke straffen staan. Er zijn tegenwoordig echt wel uitspraken van als je zoveel inbraken pleegt krijg je gewoon die straf. Nou als je er dan eerst drie pleegt en even later kom je nog voor twee, ja dan kan ik best zeggen van nou normaal had hij dit gekregen, dus hij krijgt nog dit. Maar over het algemeen is een strafeis en de uitspraak soms wel heel lastig om precies de definiëren waarom iemand iets krijgt. Voor bijvoorbeeld winkeldiefstal zijn richtlijnen. Maar met heel veel andere feiten, zoals bij ons die drugsdelicten is het moeilijk. De een heeft drie labs en nog wat chemicaliën staan, terwijl een ander veel meer chemicaliën heeft staan, maar die heeft juist weer een grotere rol. Plus de persoonlijkheid van iemand wordt meegenomen, dat kan je nooit helemaal precies tegen elkaar afwegen. Hoe een straf precies tot stand komt is ook een beetje een gevoel van hier past dit bij en daar past die straf op. Als de verdachte dan later nog een keer voorkomt, is het heel moeilijk te bepalen wat hij er nou de vorige keer bij had gekregen als alle zaken samen waren gepakt. Dat is heel moeilijk in te schatten. Er wordt rekening meegehouden, dat zegt men ook, maar

wat precies het gewicht is, is moeilijk te zeggen. Je kan niet zeggen kijk deze twee maanden zijn omdat er sprake was van meerdaadse samenloop.

Terwijl artikel 570c Sv zal ook toegevoegd worden, hierin kan de rechter een gezamenlijke straf opleggen waarin de eerdere veroordeling oplost.

- A Hierdoor maken ze het een beetje inzichtelijk dat je het kan zien. Want het is nu niet echt altijd inzichtelijk. Daardoor lijkt het soms misschien een beetje alsof het maar een loos iets is, dat geloof ik niet. Maar het is niet altijd goed te duiden.
- V Zijn er voor de advocaat in een eerder stadium dan de zitting, mogelijkheden invloed uit te oefenen op het van toepassing verklaren van de meerdaadse samenloopregeling?
(door bijvoorbeeld in gesprek te gaan met het OM)
- A Ja of een advocaat daar veel invloed op uit kan oefenen geloof ik niet, omdat uiteindelijk beslissen wij wat op die dagvaarding komt. Ik weet dat de advocatuur heel graag wil, maar dat is in Nederland nog niet ons systeem. In het buitenland heb je bijvoorbeeld als je in een vroeg stadium iets bekend krijg je zoveel procent korting. Dan heb je een soort onderhandelingsfase, dat kennen wij eigenlijk niet of nog niet. Misschien dat we daar ooit wel naar toe gaan, dat we met een advocaat om de tafel gaan zitten en zeggen van we hebben dit in het dossier zitten, maar ik heb er geen zin in dat jij zeventig getuigen op gaat roepen, stel dat we die drie feiten ten laste leggen en dat niet, ga jij er dan mee instemmen? Dat systeem kennen wij nog helemaal niet. Dus op dit moment zijn wij nog steeds wel heel erg bepalend wat komt er op een dagvaarding. Natuurlijk zijn er advocaten die al in een heel vroeg stadium aan de bel trekken en je gaan bellen en schrijven en overleg willen. Ik wil niet zeggen dat we dat altijd heel erg uit de weg gaan, maar zij bepalen niet wat er op de dagvaarding komt. Als ik denk dat moet erop, dan komt dat erop. Het verschilt ook wel per feiten die je doet. Bij het Regionale Parket, toen ik nog alles deed had ik vaak meer contact in de voorfase met advocaten, omdat je dan ook bijvoorbeeld mensen hebt die eigenlijk niet binnen het strafrecht horen, maar waarvan je denkt hij heeft gewoon echt een probleem en moet geholpen worden. Dit strafbare gedrag komt gewoon echt vanuit de problematiek die er zit. Dan had ik over de eis en waaraan ik zat te denken, soms veel meer contact met de advocaat, niet dat ik mij liet beïnvloeden in wat ik ging eisen, maar wel dat ik er contact over had van ik zie her wel echt een hulpvraag of dit wordt gewoon een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Soms heb je daar wel al wat contact over, maar nu doe ik dat niet echt veel. Op het moment dat ik nu iemand ga aanhouden ligt er al zo'n pakket aan strafbare feiten. Daar is dan niet heel veel discussie. Ik weet dat een aantal advocaten heel graag met ons die discussie zouden aangaan, in de zin van zouden jullie misschien niet de criminele organisatie ten laste leggen en wij dan op onze beurt geen zeventig getuigen gaan vragen. Dat we daar een beetje over kunnen onderhandelen. Dat zit nog niet echt in ons systeem. Dat doen we nog niet echt.
- V Vindt u dat advocaten in de huidige situatie wel eens te kort schieten in hun verdediging, in zaken met samenloopaspecten?
- A Ik heb niet de indruk dat ze hierin tekort schieten. Ze benoemen het eigenlijk altijd wel wanneer het erin zit. Ze benoemen het zelfs nog in zaken waarvan ik denk dat het er niet inzit.
- V Wat denkt u dat er voor de advocatuur gaat veranderen wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen?
- A Ik denk niet heel veel omdat we niet vaak in die situatie zitten. Ik kan me voorstellen dat als je wel in die situatie komt dat zij dan denken dit is negatiever voor mijn cliënt ik ga er harder voor vechten dat het niet te ver die kant op gaat. Maar die situaties

komen niet heel veel voor, dus ik denk niet dat ze er heel veel van zullen merken. Ik denk echt dat het een incidentenwetsvoorstel is. Er is iets gebeurd en mensen schrikken ervan en balen ervan, maar het is een incident, wat natuurlijk wel heel vervelend is. Dan opeens komt er een heel nieuw wetsvoorstel en dan denk ik zitten we daar nou op te wachten, ik denk van niet. Het is iets wat best vaak voorkomt in de politiek, dat wij handelen naar aanleiding van een incident. Incidentenpolitiek er gaat iets mis en zeker ook bij strafrecht en bij politie en justitie, als er een keer iets misgaat dan komen er gelijk allerlei commissies en moet er gelijk van alles anders. Zo gaan wij in Nederland heel vaak te werk. Dat is eigenlijk heel zonde omdat je daardoor een vertekend beeld krijgt van doen we het allemaal wel goed. Mensen denken dan snel het gaat allemaal mis, terwijl dat niet zo is. Heel veel gaat goed, maar er hoeft maar één incident te zijn waar Kamervragen over komen en dan gaan we er met zijn alle enorm voor staan dat er van alles gewijzigd moet worden. Dit is wel echt iets wat we vaker zien en zeker op het gebied van strafrecht.

V Wat is volgens u het doel van de regeling?

A Iemand moet wel weten waar hij aan toe is. We hebben niet het systeem waarin je zegt iemand krijgt driehonderd jaar gevangenisstraf, drie keer levenslang. Maar we hebben wel gewoon bepaalde grenzen en marges waarvan we vinden van dit is redelijk. Daar hebben al die samenloopregelingen mee te maken, dat je wel een beetje weet wat je kan verwachten en dat het wel binnen redelijke proporties is en je niet zo uitschiet van we blijven maar optellen. Wij gaan namelijk ook uit van het systeem dat iedereen recht heeft om terug te keren in de maatschappij. Als je van die straffen hebt van drie keer levenslang dan ga je ervan uit dat je mensen nooit meer terug laat komen en dat is onze doelstelling van het strafrecht niet.

V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?

A Dat hebben we eigenlijk al een beetje besproken hé, ik denk eigenlijk dat het niet nodig was geweest.

V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?

A Ik denk zitten we daar nou op te wachten. Het gaat echt om incidenten, een enkel feit waar dit een keer speelt. Dan denk ik maakt dit nou een wereld van verschil, ik denk het niet. Het is een tegemoetkoming aan een incident.

Ik denk persoonlijk dat er zelfs met dit wetsvoorstel nog een zaak kan komen waarin er niet genoeg strafruimte is.

A Ja zeker, er kan een zaak komen waarin je denkt ik heb ook niet genoeg aan de helft. Daarin is artikel 570c Sv een beetje een verkooppraatje. Kijk naar de slachtoffers toe, je moet natuurlijk niet vergeten dat als het jouw familie is die is vermoord is of verkracht of vermoord en verkracht. Dan is het natuurlijk vreselijk als daar een straf uitkomt waarvan je zegt van dat kan toch niet waar zijn. Omdat hij het al een keer eerder heeft gedaan krijgt hij geen hogere straf. Dat is natuurlijk verschrikkelijk, maar dat is wel de hele basis van onze wetgeving. Dat je iemand niet de rest van zijn leven op kan sluiten. We gaan gewoon optellen tien jaar, tien jaar, nog eens dertig jaar. Zo werkt het bij ons niet. Dat ga je dus hiermee ook niet bereiken, dat begrip. Of het nou een derde is of de helft, je loopt altijd tegen een maximum aan.

V Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?

A Ik denk dat ik misschien helemaal niks had aangepast. Ik heb er wel eens moeite mee, dat we naar aanleiding van één incident gelijk met zijn alle van alles gaan veranderen en we niet gewoon terugkijken van wat was nou de achterliggende gedachte van de wetgever toen hij dit heeft bedacht en staan we nog achter die

gedachte. Ook al heeft dat soms misschien negatieve effecten, want dat heeft elke regeling. Dit is dan de keerzijde en misschien had ik als minister gedacht van nou in dit soort ernstige zaken vind ik het te krap en vind ik dat het meer moet zijn. In dat opzicht kan ik het begrijpen, maar als je dan ziet dat het haast nooit voorkomt, moet je dan een heel wetsvoorstel gaan doen. Dat weet ik niet.

Ik vind persoonlijk wel dat artikel 63 Sr er wel duidelijker op is geworden. Het oude artikel ging ik pas begrijpen toen ik de praktijk ging kijken hoe deze toegepast werd.

A Ja dat klopt, het is ook wel gewoon een artikel dat veel voorkomt.

V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?

A Mijn praktijk zal niet veranderen.

V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?

A Geen

Laatste woord mr. Lemstra:

De algemene conclusie bij dit wetsvoorstel wat je zeker mee moet nemen is als je naar de aflopen acht jaar kijkt naar discussies in de Tweede Kamer op het gebied van strafrecht. Dan zal je zien dat het vaak één zaak is die explodeert en waardoor van alles moet. Soms is dat goed, want soms is er gewoon iets fout. Maar soms denk ik echt maken we niet van een mug een olifant. Bij strafrecht is het op een of andere manier iets wat heel dichtbij komt. Heel veel onderwerpen in de politiek interesseert niemand zich voor, maar als het strafrecht is, is het iets wat mensen aanspreekt en wat leeft. Als daar vragen over komen zie je dat bij strafrecht altijd gebeuren. Wanneer er een zaak is die de media haalt, waarin iets niet helemaal goed is gegaan. Heeft het bijna altijd consequenties dat er van alles moet gebeuren, dat je wel eens denkt slaan we niet een beetje door? Moeten we niet gewoon eens zeggen: jongens dit is het, dit is ons systeem, dit hebben we bedacht. Wetgever, uitvoerende macht, dit is het. Dit is een consequentie punt. En als je dan terugkijkt op allerlei gebieden, soms is het goed en soms niet. Maar het is vaak één zaak en de hele boel gaat de schop op en dat is best wel een aparte constatering op dit gebied.

Bijlage VIII Interview mr. Kramer (en collega officieren)

Naam: mr. A. Kramer

Functie: Officier van Justitie

Vakgebied: Strafrecht

Interview schriftelijk afgenomen, ontvangen op: 20 april 2017

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

Door praktische redenen en de tijdsdruk, heeft onderstaand interview schriftelijk plaatsgevonden. Mr. Kramer heeft bij het beantwoorden van de vragen, ook de mening van een aantal collega officieren gevraagd. Om deze reden hebben de meest vragen een dubbel antwoord en is er een onderscheid gemaakt tussen de antwoorden van mr. Kramer en haar collega's.

- V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?
 - Komt u het in de praktijk veel tegen?
 - Om welke artikelen van 57 t/m 63 Sr gaat het dan meestal?
- A collega officier: Met uitzondering van artikel 63 Sr kom ik dit nauwelijks tegen. Artikel 63 Sr is redelijk vaak van toepassing. Ik vermoed dat de andere bepalingen nauwelijks van toepassing zijn, omdat we toch al beperkt mogen ten laste leggen (qua aantal feiten) en dan kiezen we er niet voor om allerlei variaties van dezelfde feiten en omstandigheden ten laste te leggen.
- A A. Kramer: Eens, in de praktijk lopen we niet zo snel tegen de grenzen aan van artikel 57 t/m 63 Sr omdat de maximale straffen voor veel misdrijven hoog zijn en het strafmaximum voor één of een gering aantal feiten bijna nooit wordt gehaald.

De samenloopregeling gaat wel klemmen in ernstige seriematige zedenzaken, zoals die tegen Robert M. (20 jaar is best weinig gezien de hoeveelheid en aard van de feiten, gelukkig was er ruimte voor een TBS met dwangverpleging) en recentelijk de zaak tegen Aydin C. Als je dan als officier wat hoger kunt eisen is het wel fijn, omdat de maximumstraf hetzelfde blijft of er nu 3 of 46 feiten bewezen verklaard kunnen worden.

In de zaak tegen de Utrechtse serieverkrachter lijkt de maximale straf van 16 jaar voor vier verkrachtingen meer tegemoet te komen aan de eisen die de maatschappij aan de strafmaat stelt. Wanneer er voor meer feiten DNA-bewijs voorhanden zou zijn geweest is de vraag of dat dan nog steeds het geval zou zijn

De grenzen van artikel 63 Sr zijn ook goed te zien in de zaak die leidde tot het vonnis van de rechtbank Amsterdam d.d. 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BT7651 en het arrest van de HR d.d. 9 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BX9407. De

verdachte in deze zaak heeft een serie verkrachtingen gepleegd in de jaren '90. Deze kwamen pas aan het licht door een DNA-hit nadat de verdachte voor ernstige feiten (overvallen) die daarna waren gepleegd was veroordeeld tot in totaal 15 jaar en 9 maanden gevangenisstraf. Dan blijft er bij een absoluut strafmaximum van 20 jaar een eis over van vier jaar en 3 maanden, en dat is niet veel voor de gewelddadige verkrachting van 4 slachtoffers en de gijzeling van 2 anderen (huisgenoten van één van de vier).

De rechtbank legde een gevangenisstraf op van 10 jaar met een uitgebreide motivering die in de kern inhoudt dat bij de totstandkoming van artikel 63 Sr nooit rekening gehouden kan zijn met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van DNA-onderzoek.

De rechtbank overweegt onder andere:

Zoals artikel 63 thans is geredigeerd, wordt geen enkel onderscheid gemaakt ten aanzien van de redenen waarom geen gelijktijdige berechting heeft plaatsgevonden. Dat kan situaties opleveren waarmee naar het oordeel van de rechtbank, kijkend naar de wijze van totstandkoming van deze materie in de wet, nooit rekening lijkt te zijn gehouden en waarbij de eerder genoemde evenredigheid doorslaat in onevenredigheid en leidt tot een op te leggen straf die niet meer uit te leggen is aan de samenleving.

Wanneer een verdachte misdrijven pleegt en daarmee wegkomt omdat hij niet in beeld komt als dader en hij vervolgens voor later gepleegde feiten tot een forse gevangenisstraf wordt veroordeeld, mag en kan het niet zo zijn dat hij de dans ontspringt wanneer nieuwe technieken justitie later in staat stellen hem alsnog ter verantwoording te roepen voor aanvankelijk niet opgehelderde misdrijven. Een strikte en onverkorte toepassing van artikel 63 zou er namelijk zelfs toe kunnen leiden dat een verdachte tot geen enkele gevangenisstraf meer kan worden veroordeeld indien de tussentijds opgelegde straffen in totaal van een langere duur zijn dan de voor de oude feiten op te leggen maximale straf of, zoals in casu dreigt, er slechts een zeer beperkte gevangenisstraf voor de duur van vier jaren en drie maanden kan worden opgelegd daar waar het 'normale' strafmaximum, twintig jaren bedraagt.

De HR draait deze uitzonderlijke uitspraak van de rechtbank Amsterdam terug in het arrest van 9 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BX9407.

- V Als u de regeling tegenkomt wordt deze dan ook benoemd door een van de partijen? Of constateert ieder dit voor zich en wordt er weinig aandacht aan besteed?
- A collega officier: Het wordt wel benoemd. Dat kan zowel door verdediging, rechtbank en/of OM zijn.
- V Benoemt u het in uw strafeis als er sprake van is?
- A collega officier: Ja
- A A. Kramer: Eens

- V Gaat u voorafgaand aan een strafzaak ten behoeve van de onderbouwing van uw eis na of er sprake is van meerdaadse samenloop?
- A collega officier: Wel om het in voorkomend geval te benoemen, maar het leidt (eerlijk gezegd) zelden tot een andere eis.
- A A. Kramer: Ja, in seriematige ernstige zedenzaken met veel feiten en veel slachtoffers wordt zeker gekeken wat er maximaal geëist kan worden. In andere zaken eens met hierboven gegeven antwoord.
- V Bent u het eens met de stelling dat regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- A A.Kramer: Ja! Eens, behalve ten aanzien van ernstige seriematige zedenzaken.
- V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?
- A collega officier: Als het onderwerp van discussie wordt, is het dus aangevoerd door verdediging of rechtbank.
- A A. Kramer: Eens, doorgaans niet het OM, tenzij sprake is van een bijzonder geval. In de hiervoor genoemde zaak uit 2011 was er overigens tijdens een pro forma zitting al door de rechtbank gevraagd naar de visie van het OM op de eerdere veroordelingen in combinatie met de voorlopige hechtenis. In het vonnis lijkt het alsof het OM de discussie entameert. Dat komt niet helemaal overeen met de werkelijkheid. (ik ben de zaaksofficier in die zaak, vandaar dat mij dit bekend is).
- V Hoe wordt er omgegaan met zaken waarin het strafmaximum in zicht komt?
- A collega officier: Komt zelden voor
- A A. Kramer: Dan wordt het maximum geëist en soms ook opgelegd, Robert M. Gerard T. (zaak tegen de Utrechtse serieverkrachter) en Aydin C.)
- V Zijn er zaken geweest waarin u door de meerdaadse samenloop regeling werd belemmerd in de strafeis?
- A collega officier: Nee.
- A A. Kramer: Ja, in de zaak die heeft geleid tot de hiervoor genoemde uitspraak van de rechtbank Amsterdam d.d. 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BT7651. In de zaak tegen Aydin C. speelde het ook, zoals expliciet vermeld in het requisitoir. Dit deel van het requisitoir in die zaak heeft de pers ruimschoots gehaald. In de zaak Aydin C. waren door de datum van inwerkingtreding mogelijkheden tot strafverhoging nog niet van toepassing. Dit betrof strafverhogende bepalingen voor feiten, gepleegd jegens kwetsbare slachtoffers. De wetswijziging met die strekking is in werking getreden op 1 maart 2014, terwijl de verdachte Aydin C. in januari 2014 is aangehouden en dientengevolge werd vervolgd voor feiten die voor de inwerkingtreding zijn gepleegd.
- V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?
- A collega officier: Dat zijn ze verplicht, maar ik denk dat het weinig voorkomt. Waar het strafmaximum niet in beeld is wordt er niet heel actief rekening mee gehouden. Als er veel feiten op de tenlastelegging staan wordt er niet botweg opgeteld, maar die is niet evenredig aan de regels van artikel 57-63 Sr.
- V Zijn u gevallen bekend waarin rechters problemen hadden met de toepassing van de meerdaadse samenloop regeling?
- A collega officier: Nee.
- A A. Kramer: Alleen de hiervoor genoemde zaak die heeft geleid tot het vonnis van de rechtbank Amsterdam d.d. 14 oktober 2012, ECLI:NL:HR:2013:BX9407

- V Op welke wijze proberen advocaten door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor hun cliënt te bewerkstelligen? (vooral artikel 63 Sr?)
- A collega officier: Door er een beroep op te doen. Advocaten bepleiten altijd dat dit tot strafvermindering moet leiden, terwijl ook heel goed te betogen is dat het nieuwe feit samen met het reeds berechte feit ook heel goed tot strafvermeerdering zou moeten kunnen leiden (dat wordt zeer zelden in gebracht door OM of rechtbank, natuurlijk nooit door advocaat)
- A A. Kramer: Eens.
- V Zijn er voor de advocaat in een eerder stadium dan de zitting, mogelijkheden invloed uit te oefenen op het van toepassing verklaren van de meerdaadse samenloopregeling?
- A collega officier: De advocaat kan altijd bellen of schrijven, maar ik denk niet dat het veel voorkomt dat het OM hierdoor een geheel ander inzicht krijgt (zou het OM zelf ook al gezien moeten hebben).
- A A. Kramer: Eens: wordt wel geschreven en gebeld, maar ik zal veelal antwoorden dat dat op dit punt weinig zin heeft, zodat dit op zitting aan de orde kan komen.
- V Vindt u dat advocaten in de huidige situatie wel eens te kort schieten in hun verdediging, in zaken met samenloopaspecten?
- A collega officier: Nee.
- A A. Kramer: Eens!
- V Wat denkt u dat er voor de advocatuur gaat veranderen wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen?
- A collega officier: Niks.
- A A. Kramer: Eens.
- V Op welke wijze denkt u dat de advocatuur aan de hand hiervan haar verdedigingsstrategie kan verbeteren?
- A collega officier: Dit antwoord heeft betrekking op alle vragen die hieronder staan. Het lijkt mij een volstrekt onbeduidend wetsvoorstel (waarschijnlijk gebaseerd op een mij onbekend incident).
- V Wat is volgens u het doel van de regeling?
- A collega officier: Voorkómen van onnodig lage straffen voor ernstige feiten.
- V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?
- A A. Kramer: Goed!
- V Wat vindt u van het wetsvoorstel?
- Waarom vindt u de herziening wel of niet noodzakelijk?
- A A. Kramer: Als de regeling uiteindelijk niet geldt voor feiten die voor de inwerkingtreding wordt gepleegd (heb ik niet gecheckt in het wetsvoorstel, zou je nog moeten onderzoeken) is het effect pas op heel lange termijn te merken!
- V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?
- Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?
- A collega officier: Ik zou geen wetswijziging gedaan hebben.
- A A. Kramer: Ik wel!
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- A A. Kramer: Niet heel veel, maar in zedenzaken waar sprake is van meerdaadse samenloop heb je meer strafruimte.

- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- A A. Kramer: Geen, maar als we met een dergelijk geval in aanraking komen kunnen we dan wel adequater reageren.

Bijlage IX Interview mr. Bosch

Naam: mr. W. Bosch

Functie: Kwaliteitsofficier van justitie, Oost-Brabant

Vakgebied: strafrecht

Interview telefonisch gehouden op maandag 24 april 2017 om 15.15, locatie: Berghem.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?

- Komt u het in de praktijk veel tegen?

A Meerdaadse samenloop komt in praktijk natuurlijk wel voor, maar het is niet vaak dat er discussie over wordt gevoerd op de zitting.

En komt u dan vooral 57 of 63 Sr tegen?

A Artikel 63 Sr is iets waar we zeer regelmatig tegenaan lopen en alle varianten van meermalig plegen enzovoort, maar daar wordt minder aandacht aan besteed. Artikel 63 Sr levert nog wel veel discussie op op zittingen.

V Als u de regeling tegenkomt wordt deze dan ook benoemd door een van de partijen? Of constateert ieder dit voor zich en wordt er weinig aandacht aan besteed?

A Hij wordt niet benoemd in die zin dat er wordt gezegd artikel dit en dat zegt zus en zo, dat niet maar er wordt gewoon gezegd er is sprake van meerdaadse samenloop of er wordt gezegd het staat omschreven in dit artikel, meermalen gepleegd. Er wordt in de regel niet nog een keer gezegd nou de maximumstraf verschuift naar. Het is meer het aanhalen dat het aan de orde is.

V Benoemt u het in uw strafeis als er sprake van is?

A Je zegt in je strafeis wel het is aan de orde dus daarom eis ik dit of dit.

V Gaat u voorafgaand aan een strafzaak ten behoeve van de onderbouwing van uw eis na of er sprake is van meerdaadse samenloop?

A Het zit vooral in dat als we de zaak bijvoorbeeld gaan strafmaten of je voor jezelf gaat kijken wat de straf zou moeten zijn, dat je dan voor jezelf gaat kijken van wat is het nou eigenlijk, wat zijn de maximum straffen en waar moeten we ongeveer aan denken. Kijk je zit bijna nooit echt aan de maximumstraffen, dus in die zin beoordeel je de samenloop meer in wat doet dit nou met mijn concrete straf of eis, hoe moet ik dat precies waarderen. Het gaat veel minder over de strafmaxima.

Ja, want ondanks de strafmaxima moet je op grond van artikel 63 Sr wel rekening houden met de andere veroordelingen.

A Ja, dat klopt.

V Bent u het eens met de stelling dat regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?

A Ja, over het algemeen genomen zou ik dat wel zeggen ja.

V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?

A Meestal is het de advocatuur die vindt dat het moet leiden tot een lagere straf en dan ontstaat vaak op zitting de discussie of artikel 63 Sr er nou voor is dat je een lagere straf op moet leggen of dat de regeling alleen is voor het bepalen van de maximaal op te leggen straf.

V Hoe wordt er omgegaan met zaken waarin het strafmaximum in zicht komt?

A Geen idee ik heb het nog nooit meegemaakt. Ik heb twee keer een geval gehad waarin artikel 63 Sr maakte dat er geen straf kon worden opgelegd, maar niet in andere gevallen. In de gevallen waarin artikel 63 Sr hinderde om meer straf op te leggen dan was dat gewoon zo. Ik heb als advocaat gehad in een zaak dat iemand jaren later nog eens werd vervolgd voor een aantal feiten terwijl hij tijdens zijn detentie nota bene heel veel andere feiten had gepleegd. Die waren al afgedaan en toen kon er geen straf meer worden opgelegd en heeft hij een 9a gekregen, maar dat is heel lang geleden hoor, ik moet het even uit mijn hoofd zeggen. Hij heeft in iedergeval geen straf opgelegd gekregen voor die andere feiten. Pas geleden speelde volgens mij de zaak van Nicole van de Hurk. De zaak hier in Oost-Brabant van die man die vervolgd wordt voor moord dan wel verkrachting van een minderjarig meisje, terwijl hij daarna ook nog wat feiten heeft gehad. Voor de eis maakte het dat ze veel lager moesten gaan eisen.

Ja, want ik heb laatst ook een van uw collega's mogen interviewen over de zaak die ten grondslag ligt aan het wetsvoorstel, waar zij de zaaksofficier was, dat was ook in een zedenzaak. Daarvan gaf zij aan dat het daar veel voorkomt dat het strafmaximum wel eens niet toereikend is. Vooral door het feit hij zich in de tussenliggende periode voor andere feiten was veroordeeld.

A Ja precies, in dit geval ging het om een zedenzaak met een cold case context, want als er heel wat jaar verstrijkt voor je erachter komt dat hij het heeft gedaan, is de kans natuurlijk heel groot dat hij in de tussentijd andere strafbare feiten heeft gepleegd. Dus dan gaat het echt spelen.

Komt dit veel voor in de praktijk?

A Nee nee, een tijd geleden hebben we het ook nog gehad met overvallen en een overval waar ook een verkrachting aan zat verbonden, maar het zijn incidenten in de praktijk. Op een totaal aantal zaken zie je het niet vaak, maar het komt wel eens voor.

Ja, want vooral nu de cold case zaken in opkomst zijn door alle nieuwe technieken.

A Ja precies.

V Zijn er zaken geweest waarin u door de meerdaadse samenloop regeling werd belemmerd in de strafeis?

A Nee, behalve dan in die ene zaak met artikel 63 Sr maar verder niet.

- V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?
- A Vind ik lastig, ik zit er niet bij als ze er rekening mee houden. Heel soms zie je het wel eens in vonnissen dat ze er rekening mee houden en dan relateren ze aan het strafmaximum, dus dat er meer ruimte is om een straf op te leggen. Zo zie ik het althans vaak en bij artikel 63 Sr daar hadden we het net al over, dat is een lastige. Sommige mensen zeggen van het zegt alleen iets over het strafmaximum voor de rest hoef ik er geen rekening mee te houden en anderen zeggen ja je moet er rekening mee houden alsof je die zaken tegelijk hebt afgedaan en dan zou het vast hebben geleid tot een lagere straf. Ik vind dat een lastige, want ik denk dan waar is dat op gebaseerd?
- V Zijn u gevallen bekend waarin rechters problemen hadden met de toepassing van de meerdaadse samenloop regeling?
- A Nee, alleen die ene zaak waarin ik als advocaat optrad en het hof uiteindelijk geen straf op kon leggen.
- V Op welke wijze proberen advocaten door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor hun cliënt te bewerkstelligen? (vooral artikel 63 Sr?)
- A Het standpunt is vaak dat het strafverlagend zou moeten werken. Met artikel 63 Sr gaat het dan om het moet lager want als het tegelijk was afgedaan was de straf lager geweest en als het gaat om de andere vormen wordt er vaak gezegd je moet het zien als één geheel, hij is in een bepaalde periode meerdere malen over de schreef gegaan dan past het niet om dat heel zelfstandig te beoordelen, dan zouden ze een soort kwantumkorting kunnen verdienen. Dat zijn de standaard verhalen. Het standpunt is vaak dat het strafverlagend moet werken.

Oké, want ik kwam in veel jurisprudentie bijvoorbeeld tegen dat advocaten er juist echt voor pleiten dat er geen sprake is van meerdaadse samenloop, maar juist bijvoorbeeld van voortgezette handeling.

- A Ja, dat is de advocatuur hé, het is maar net wat je op dat moment het beste uitkomt en je kan soms best zeggen hoor dat er geen sprake is van meerdaadse samenloop. Dan gaat het strafmaximum dus niet omhoog, dus dat zou ook iets betekenen voor de straf die opgelegd moet worden. Hoe hoger het strafmaximum hoe meer ruimte er is om een hogere straf op te leggen. Je moet het wel zo zien dat als het strafmaximum hoger is er ook van een rechter wordt verwacht dat hij zwaarder straft. Dus dan heb je er belang bij om te zeggen er is geen sprake van meerdaadse samenloop, want je wil als advocaat het strafmaximum laag houden en dus ook de uiteindelijk op te leggen straf.
- V Zijn er voor de advocaat in een eerder stadium dan de zitting, mogelijkheden invloed uit te oefenen op het van toepassing verklaren van de meerdaadse samenloopregeling? (door bijvoorbeeld in gesprek te gaan met het OM)
- A Volgensmij hebben alle advocaten de mogelijkheid om op voorhand contact op te nemen met een officier van justitie. Ik krijg ook wel eens telefoontjes of brieven van advocaten die op voorhand aangeven dat ze ergens over willen overleggen of hun standpunt naar voren willen brengen. Mijn inschatting is, advocaten zullen anders zeggen, dat ze vaak tot de zitting wachten en er dan pas mee komen. Terwijl als je op voorhand een overleg hebt, je daar meer mee zal bereiken. Maar dat is even mijn persoonlijke inschatting.

Op welke manier bereiken ze er dan meer mee op voorhand?

- A Nou kijk het gaat misschien niet eens zozeer om die samenloop, maar om omstandigheden die relevant kunnen zijn bij een straftoemeting. En als je pas in je pleidooi met omstandigheden komt die belangrijk zijn, dan is de eis al geformuleerd. Wij merken wel eens dat we over bepaalde informatie, bepaalde context, we er echt wel al eerder iets over kunnen weten en we er dan in onze eis al rekening mee kunnen houden. Mochten er omstandigheden zijn die echt zouden moeten leiden tot een strafverlaging, de vraag is of je dat nog doet na een pleidooi. Dan heb je zelf al zoveel argumenten benoemd en een eis geformuleerd, dan je je eis gaan verlagen. Je moet dan ook meteen erop reageren enzovoorts. Concrete voorbeelden zijn bij een reclasseringsrapport die dan niet volledig is en dan krijg je een brief van de advocaat waarin hij dan toch nog iets zegt over de omstandigheden of de wens van de advocaat of de verdachte om bepaalde behandelingen te ondergaan of kijk nog even naar dit of naar dat. Dan doen we dat ook op voorhand en het zou kunnen zijn dat je geen volledig beeld van de verdachte krijgt en je hiermee rekening houdt in je strafeis. Het zou schat ik zo in, ook zo kunnen zijn met die samenloop. Maar je moet het willen, heel veel advocaten denken dat je er pas in je pleidooi mee moet komen omdat ze anders al 1-0 achter staan.
- V Vindt u dat advocaten in de huidige situatie wel eens te kort schieten in hun verdediging, in zaken met samenloopaspecten?
- A Dat durf ik niet te zeggen. We zijn er niet heel erg opgespitst tijdens zittingen, althans ik niet. Althans niet in meer dan algemene zin. Dus ik vind het heel moeilijk om te zeggen of ze daarin tekort schieten ja of nee.

Oké, maar u vindt wel zoals bij mijn vorige vraag dat er vaker contact opgenomen kan worden over bepaalde omstandigheden?

- A Ja, er zou best wel wat meer openheid mogen zijn over belangrijke aspecten in een strafzaak.
- V Wat denkt u dat er voor de advocatuur gaat veranderen wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen?
- A Geen idee, ik vind het lastig want ik heb heel even snel gekeken wat de wetgever nou wil met dit wetsvoorstel. Kennelijk willen ze een regeling treffen voor die incidenten waarbij het een rol speelt. Of hebben ze er ook mee willen zeggen dat als er sprake is van meerdaadse samenloop dat de straffen van rechter omhoog moeten? Dat werd mij niet helemaal duidelijk. Daar kun jij vast wat over zeggen.

Het eerste wat u zegt om een regeling te treffen voor de incidenten waarbij het een rol speelt komt duidelijk naar voren. Dit hoor ik ook van meer partijen. Maar dat tweede voor het hoger straffen van rechter durf ik eigenlijk ook niet te zeggen. Want er wordt vooral gezegd dat de herziening er is omdat rechter zich beperkt voelen in hun strafmaat, maar niet per se dat de rechter hoger moet gaan straffen. Dit zou natuurlijk wel een bijkomend gevolg kunnen zijn.

- A Oké, nee want als het het laatste zou zijn, zou het directe gevolgen hebben voor de praktijk. Maar als het gaat om incidentwetgeving, daar lijkt het op, dan gaat het helemaal niet zoveel gevolgen geven voor de praktijk. Want die incidenten doen zich niet zoveel voor.

Nee, en ik denk ook dat niet iedere advocaat dagelijks te maken heeft met zaken waarin het strafmaximum aan de orde is, dus in dat opzicht zal het de praktijk mijn inziens ook minimaal veranderen.

- A Nee precies, dat lijkt mij ook.

- V Op welke wijze denkt u dat de advocatuur aan de hand hiervan haar verdedigingsstrategie kan verbeteren?
- A Nee, ik heb niet het idee dat ze daarin tekort schieten, dus dan vind ik het moeilijk om te zeggen dat ze met dit voorstel het anders zouden moeten gaan doen. Je zou nu wel denken dat als het aan de orde komt, dat je dan toch wel blijft benadrukken dat het gaat om incidentenwetgeving, dat er in het concrete geval geen incident aan de orde is waarin een hoge straf opgelegd zou moeten worden enzovoorts. Maar dat zullen zij ook wel gaan doen.
- V Wat is volgens u het doel van de regeling?
- A Ja volgens mij is uiteindelijk het belangrijkste doel van de wetgever: het mogelijk maken dat je niet gebonden bent aan het strafmaximum, dat is volgens mij uiteindelijk waar het omgaat. Dat je bij samenloop een hogere straf op kan leggen dan je zonder die cumulatie zou kunnen. Ik vind het wel lastig om te zeggen, maar dat is het volgens mij dat je gewoon die cumulatie van straffen probeert te beperken. Maar tegelijkertijd schep je natuurlijk wel een mogelijkheid. Ik moet er even heel goed over nadenken. Normaal gesproken als je ervan uit gaat dat je voor al die feiten zelf een bepaalde straf op mag leggen, maar als die regeling er bijvoorbeeld niet was geweest, had je niet boven het hoogste maximum van de feiten mogen gaan. Dat zit altijd in mijn hoofd en de wetgever heeft dat wel mogelijk gemaakt door te zeggen het mag met een derde en straks mogelijk met de helft. Alleen nu ik er goed over na zit te denken, zo heb ik hem altijd begrepen. Als de wetgever er niks over had gezegd had ik gewoon alle straffen voor die feiten op mogen tellen en had ik uiteindelijk wel boven het strafmaximum van het zwaarste feit mogen gaan. Dus als je van het laatste uitgaat, heeft de wetgever de cumulatie van straffen willen beperken. Terwijl in mijn optiek, zoals ik ervan uit ging, dat je meer straf op kan leggen en niet gebonden bent aan het zwaarste feit. Ik heb er eigenlijk nooit zo over nagedacht.
- V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?
- A Onder de streep lijkt het mij vooral incidentenwetgeving en het geeft weinig problemen dus ik vind er niet zo heel veel van.
- Niet noodzakelijk?
- A Nee.
- V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen? Van een derde naar de helft en niet meer alle tussentijdse veroordelingen meenemen maar alleen de eerste.
- A Nee, het leek mij niet nodig deze wetgeving, maar nee ik vind er niet zoveel van eigenlijk. Ik vind het lastig omdat ik niet echt de noodzaak zie. Dan begrijp ik ook niet dat je naar een half gaat, maar als je wel de noodzaak ziet. De minister onderbouwt het wel goed, maar ik vind er niet zo heel veel van.
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- A Nee dit gaat niet heel veel veranderen.
- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- A Niet veel.
- V Gaat u uw werkwijze aanpassen op de wijziging?
- A Nee, misschien dat ik wel wat nadrukkelijker bezig zal zijn met de samenloop van bepaalde zaken. Soms kijk je erna en wacht je even of de verdediging met iets komt en dat je nu in sommige gevallen wat scherper erop zal zijn omdat je de nieuwe regeling wil leren kennen. Want als de regeling er is dan moet ik ook mijn collega's in

gaan lichten dus dan gaan we er even induiken, maar voor de rest zal er niet zo gek veel veranderen denk ik.

Bijlage X Interview mr. Wasser

Naam: mr. J. Wasser

Functie: Strafrechtadvocaat bij Holla advocaten

Vakgebied: strafrecht

Interview gehouden op donderdag 6 april 2017 om 16.00 uur, locatie: Holla Advocaten te 's-Hertogenbosch.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?

- Komt u het in de praktijk veel tegen?

A Ja, je komt het in de praktijk veel tegen, maar niet dat het effect heeft. Wel wordt het wetsartikel genoemd dat er sprake is van meerdaadse samenloop, maar het strafmaximum speelt in de praktijk nauwelijks een rol.

V Gaat u bij de voorbereiding van een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop?

A Je gaat een inschatting maken op basis van de feiten wat voor straf hij zal krijgen en er zijn maar weinig strafbare feiten waarbij echt het strafmaximum wordt opgelegd. Daar speelt alleen het probleem van meerdaadse samenloop, als je het strafmaximum ontoereikend vindt en in 99,9% van de gevallen is het strafmaximum wel toereikend.

Dit is dan vooral artikel 57 Sr, maar ook niet door artikel 63 Sr? In verband met alle nieuwe technieken bij cold cases, dat je dan aan het maximum kan komen doordat er al zoveel straffen in de tussentijd zijn opgelegd, dat er geen strafruimte overblijft.

A Ja, als je dat koppelt aan cold case dan zou je dat nog wel tegen kunnen komen. Kijk iemand heeft toen een moord begaan, niet opgepakt en in de tussentijd voor afpersing veroordeeld, ik noem maar wat. Wat kan hij dan nu nog krijgen? Ja, dat zou een rol kunnen spelen, maar in mijn praktijk heb ik nooit het probleem van het strafmaximum. Bovendien is omtrent artikel 63 Sr ook wel de nodige jurisprudentie, waarin ook alleen maar staat dat de rechter er rekening mee moet houden met een eerdere veroordeling, maar dat mag zowel ten voordelen van de verdachte maar ook ten nadelen van de verdachte. Dit heeft de Hoge Raad zo'n twintig jaar geleden al een keer uitgemaakt. Dat hele artikel 63 Sr is in de praktijk ook wel een dodenletter.

De wetswijziging ziet er namelijk op dat de rechter zich zo beperkt voelt in de hele straftoemingsvrijheid, terwijl het mijn inziens maar in weinig zaken voorkomt.

A Je ziet het nu ook terug bij de burgemeester van Gilzerijen, zeg ik even uit mijn hoofd. Die erg boos was een paar weken geleden, omdat de zaak tegen iemand die hem en politiemensen bedreigd had niet zou worden vervolgd. Gelet op al eerdere straffen die hij heeft gekregen. Het afgelopen jaar had hij geloof ik al twee en een half jaar en vijf jaar gekregen en dan is de vraag wat er dan nog overblijft. Vandaag stond het ook nog

in de krant. In het Brabantsdagblad stond een artikel waarin een advocaat gevraagd had om een verklaring ten einde zaken, zodat hij niet meer voor die bedreiging zou worden vervolgd. Dat heeft de rechtbank afgewezen op grond van formele redenen, maar ook inhoudelijk heeft de rechtbank er nog wat over gezegd. Ik zal je het artikel even doormailen, want dat raakt een beetje het verhaal van artikel 63 Sr.

- V Op welke wijze probeert u door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor uw cliënt te bewerkstelligen? *Komt u dit veel tegen dat u dat door de meerdaadse samenloop kan?*
- A Dat opzich wel, je hebt vaak meerdaadse samenloop, maar je heb niet vaak dat je tegen het maximum aanloopt en dus ook niet dat het maximum een probleem is en je het moet zien te omzeilen en dat op een andere manier probeert aan te vliegen. Je probeert gewoon een lagere straf te krijgen, maar daar speelt het wettelijk maximum met betrekking tot de samenloopregeling geen rol in.

Ja, want ik heb bijvoorbeeld heel veel jurisprudentie opgezocht en daarin zie je eigenlijk in elke zaak waarin meerdaadse samenloop van toepassing is, dat alle advocaten zeggen het is voortgezette handeling of eendaadse samenloop. Dat zijn de verweren die ze voeren omdat meerdaadse samenloop eigenlijk het minst gunstig is voor de verdachte. Herkent u dat wel?

- A Ik ken de meeste jurisprudentie hierover wel, maar in de praktijk levert het niet zoveel op en zegt de rechter in de meeste zaken alsnog het is meerdaadse samenloop. En zeker met eendaadse samenloop zijn de mogelijkheden al heel beperkt. Bij voortgezette handeling kan je nog zeggen het is hetzelfde wilsbesluit, maar eendaadse samenloop komt niet veel voor.
- V Werkt de toepassing van artikel 63 Sr vaker in het voor of in het nadeel van cliënt?
- A Het werkt in het voordeel van je cliënt maar het kan opzich ook wel eens in het nadeel werken.
- V Draagt de toepassing van de regeling van meerdaadse samenloop naar uw mening bij aan een voor uw cliënt begrijpelijke straftoemeting?
- A Ja, kijk bij overtredingen heb je dat voor elk feit een straf moet worden opgelegd. Dat maakt het bij overtredingen wel inzichtelijk welke prijs aan welk strafbaar feit hangt. Dat heb je bij meerdaadse samenloop niet. Als er meerdere feiten op de tenlastelegging staan, wordt er in het geheel een staf opgelegd en weet je niet wat nou bijvoorbeeld die ene woninginbraak je opgeleverd heeft of die andere woninginbraak. Ik denk dat cliënten het opzich wel begrijpen dat je voor een aantal strafbare feiten één 'douw' krijgt.

Wat mij dan nu in een keer te binnen schiet. Als u de voorgestelde artikelen hebt gezien, willen ze ook artikel 570c Sv toe gaan voegen. Wat ziet op de situatie waarin er een gezamenlijke straf komt waarin de eerdere veroordeling oplost. Wordt het hierdoor niet onduidelijker?

- A Dit wordt alleen maar ingewikkelder. Het is opzich wel logisch omdat lid 3 van artikel 63 Sr een hele vreemde bepaling is. Hierin staat dat een onherroepelijke uitspraak die er al ligt, mag ik ombouwen en geef ik voor het nieuwe en het oude feit een gezamenlijke straf. Terwijl dit eigenlijk heel vreemd is want een rechter gaat een onherroepelijke uitspraak veranderen. Als je kijkt naar wat wij noemen het gesloten stelsel van rechtsmiddelen, dat een rechter een eenmaal opgelegde straf kan veranderen. Dat maakt het wel logisch dat je in eerste instantie een straf hebt gekregen van vier jaar gevangenisstraf en dan komen er nog drie maanden bij ik noem maar wat, dat de rechter zegt ik leg je een gezamenlijke straf op voor het oude

feit en het nieuwe feit van vier jaar en drie maanden, is het wel logisch dat als je al één jaar vast hebt gezeten, dat deze in mindering gaat.

Mijn inziens hebben ze deze bepaling erbij gedaan voor het geval waarin je toch nog het strafmaximum dicht nadert, dat ze dan de straffen samen mogen pakken, om het naar de maatschappij toe te verantwoorden.

- A Ja, artikel 570c Sv is een hele logische bepaling uitgaande van de onlogische bepalingen van artikel 63 lid 3 Sr.
- V Bent u het eens met de stelling dat regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- A Ja, het speelt eigenlijk alleen maar met de levensdelicten. Ik denk dat je per jaar nog geen 2 zaken tegenkomt waarin het strafmaximum een probleem oplevert. Als je kijkt naar wat er in de rechtbank voorkomt, zijn het veel kleinere zaken en kijk voor een winkeldiefstal kan je vier jaar gevangenisstraf krijgen, doe je het met zijn tweeën is het zes jaar. Je hebt maar heel zelden dat de maximale straf wordt opgelegd.
- V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?
- A Ik denk met name vanuit het OM. Die zullen zeggen wij zouden graag een hogere straf eisen, maar dat kan niet omdat de wet hieraan beperkingen stelt.

Mijn eerste gedachte was tijdens het pleidooi van de advocaat dat je bijvoorbeeld voor eendaadse samenloop of voortgezette handeling pleit.

- A Nee kijk, het komt pas aan de orde als de eis op tafel ligt of als er een uitspraak gaat komen. Om op voorhand al als advocaat te anticiperen op de eis zal wel worden begrensd door het wettelijke maximum is niet handig. Want dan ga je al meteen voor het zwaarste liggen en zeggen dat je had verwacht dat de officier het zwaarste zou eisen wat mogelijk is. Niet handig om het uit jezelf aan de orde te stellen. Alleen als de officier kiest voor het wettelijk maximum, dan krijg je er pas belang bij dat omlaag te praten.
- V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?
- A Ik denk dat rechters met name denken wat voor straf moet er volgen en kan ik dit uitleggen aan de samenleving. Is dit ook een straf die door de samenleving als rechtvaardig wordt gezien? Er is een uitspraak gewezen een aantal jaar geleden door de rechtbank van Amsterdam, waarin de rechtbank een hogere straf heeft opgelegd en niemand daarvan in hoger beroep is gegaan, maar toch uiteindelijk is vernietigd omdat dit gewoon in strijd is met de wet. Ik denk dat je in grote zaken daar wel tegenaan loopt van wat kan ik opleggen, maar met name hoe krijg ik dit verkocht. Het eerste idee met de wet meerdaadse samenloop was om het helemaal los te laten en net als met overtredingen de maximum straf per feit kon krijgen en daar heeft de wetgever uiteindelijk toch vanaf gezien en gekozen voor een regeling die er eigenlijk al is. Even los van de wijziging van artikel 63 Sr, maar artikel 57 Sr is alleen gewijzigd van een derde naar de helft. Dat belang is maar heel beperkt.
- V Houdt het OM volgens u rekening met de meerdaadse samenloop regeling in de strafeis?
- Zo ja, werkt dit strafverhogend of strafverminderend?
- A Ik denk dat het bij het OM altijd een strafverminderend effect, van nou we zouden meer op willen leggen maar we lopen tegen het maximum aan dus we mogen niet meer. Het OM gebruikt het uiteindelijk als een strafverlagend argument.

- V Heeft u zelf ooit gemerkt, bijvoorbeeld bij de motivering van de strafeis, dat het OM moeite heeft gehad met het bepalen van de strafeis vanwege de samenloopregeling?
- A Zelf nooit en ook geen gevallen bekend. Ik zit dan wel ten delen in de zware criminaliteit en ik heb wel meegemaakt met het boetemaximum dat het als een probleem werd ervaren, maar niet met vrijheidsstraffen. Het is een beetje symboolwetgeving. Er zijn denk ik twee of drie zaken per jaar dat je tegen het maximum aan loopt. Dit zijn wel zaken die de publiciteit halen. En dan met de VVD in het kabinet zijn dit soort dingen die er dan gaan komen.

V Wat is volgens u het doel van de regeling?

- A Het doel is om tot een redelijke straf te komen. In het buitenland kan je twee keer levenslang krijgen, dit heeft niet zo heel veel zin. Het past wel een beetje bij de gedachte dat ook als je ernstig strafbare feiten pleegt er toch ruimte moet zijn voor perspectief. Dat haakt een beetje aan bij de discussie die je nu ook ziet over de levenslange gevangenisstraf. Waarin de Hoge Raad heeft geoordeeld dat ook degene die levenslang opgelegd hebben gekregen, de mogelijkheid moeten hebben om vrij te kunnen komen. Ik denk dat dat ook een beetje de gedachten is achter de meerdaadse samenloop. Je moet niet blijven stapelen en of dat nou een derde is of de helft, dat is een keuze. Het is niet principieel.

V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?

- A Ik vind het een beetje symboolwetgeving. Ik begrijp de verhoging van artikel 57 Sr nog wel, van een derde naar de helft, dat begrijp ik dan nog wel. Maar zo'n bepaling als artikel 63 lid 3 Sr over die gezamenlijke straf niet.

Persoonlijk vind ik artikel 63 Sr wel duidelijker geworden. In de huidige wetgeving vind ik dat artikel 63 Sr pas begrijpelijk wordt wanneer je ziet hoe deze in de praktijk wordt toegepast.

- A Klopt het was ook niet duidelijk, want er stond dat die eerdere straf in aanmerking moest worden genomen, maar op welke manier niet. Dit staat er nu eigenlijk ook nog niet zo.

Nee er stond eigenlijk alleen dan is deze titel van toepassing.

- A Ja dat klopt, dat brengt heel weinig informatie en je ziet dat wel vaker dat de wetgever wat gaat knutselen en er dan hele vreemde bepalingen ontstaan. Bij het arbeidsrecht heb je dat ook, maar dat heb je ook vind ik met artikel 63 lid 3 Sr. Hierbij denk ik A welk probleem los je hier nou mee op? Is het een probleem? Of ben je nu een probleem aan het creëren? In de praktijk zie je dit probleem niet. Misschien ligt het voorstel daarom al een jaar stil bij de Tweede Kamer.

V Wat vindt u van het wetsvoorstel?

- Waarom vindt u de herziening wel of niet noodzakelijk?

- A Niet per se noodzakelijk.

V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?

- Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?

- A Ik zou dan denk ik alleen dat een derde naar de helft hebben veranderd en artikel 63 Sr en 570c Sv zie ik eigenlijk helemaal niet zitten.

Of zou u helemaal niks veranderen?

- A Ja, als advocaat ga je natuurlijk voor een dergelijk laag mogelijke straf, maar als minister zou ik alleen voor de verandering van 57 Sr zijn gegaan. Ja of bijvoorbeeld als advocaat van het slachtoffer. Als je al vind dat er iets aan gedaan dient te worden, dit kan je natuurlijk vinden. Dat de straf van een derde naar de helft moet, maar wat mij betreft had daarmee kunnen worden volstaan. Dan was de rest van die wijzigingen allemaal niet nodig geweest.

Ook artikel 63 Sr niet, dat nu alleen veroordelingen mee worden genomen en straks alleen de eerste? Vanuit de advocatuur zegt u waarschijnlijk nee, maar als u vanuit de maatschappij kijkt. Vooral door de nieuwe technieken met DNA etc.

- A Ja, dit is een bepaling die niet in t belang van de verdachte is nee en ik vind ook de beredenering die daar dan in de memorie van toelichting bij wordt gezegd wel heel dun. Ze hadden net zo goed de laatste veroordeling kunnen pakken in plaats van de eerste. Het is net zo lang als breed
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- A Niet, ik denk echt nauwelijks. Vooral omdat het probleem zich zelden voordoet dus ik denk dat de meeste strafrechtadvocaten het niet vaak tegen zullen komen.

Welke knelpunten verwacht u? Denkt u dat als dit dadelijk wordt doorgevoerd en er komt weer een zaak waarin zelfs dit niet toereikend is het weer onderwerp van discussie is?

- A Ja klopt, dat denk ik wel.
- V Ziet u mogelijkheden voor het verbeteren van uw verdedigingsstrategie?
- A Nee want ik kom het haast niet tegen.
- V Ziet u mogelijkheden voor het verbeteren van uw verdedigingsstrategie?
- zo ja, op welke wijze gaat u dit doen?
- A Nee.

Laatste woord mr. Wasser:

Er verandert niks, maar de vraag is of dat ook wel nodig is. Bij die paar zaken per jaar is t nodig. Het is niet een oplossing voor een veelvoorkomend probleem in de rechtspraak.

Bijlage XI Interview mr. Van der Kruijs

Naam: mr. P. van der Kruijs

Functie: Strafrechtadvocaat

Vakgebied: strafrecht

Interview gehouden op maandag 10 april 2017 om 10.15 uur, locatie: Rechtbank te 's-Hertogenbosch.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?

- Komt u het in de praktijk veel tegen?

A Ja ik kom het heel veel tegen, bij elke zaak is bijna sprake van meerdaadse samenloop.

V Gaat u bij de voorbereiding van een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop?

A Nee of het nou zes of tien inbraken zijn dat maakt niet uit. Je weet bijvoorbeeld bij een overval op een tankstation dat er vier jaar op staat. Maar bij vijf overvallen is het niet vijf keer vier jaar, dat weet jij ook. Een hele enkele keer zie je dat de meerdaadse samenloop de straf heeft opgesoupeerd, dan staat er nog iets open waar je eigenlijk niks fatsoenlijks meer in kan eisen. De zaak doet zich voor op het ogenblik bij burgemeester Boelhouwer van Gilzerijen. Ik heb daar een verhaal over gehouden op de radio, omdat ik het een blunder vind van het OM, om niet te vervolgen. Ze kunnen ook een forse geldboete vragen. De gevangenisstraf is opgesoupeerd, dus dan is het ook echt genoeg geweest. Je kan dan nog wel een maand iets opleggen maar dat doet er geen recht meer aan. Een forse geldboete daarentegen is een goed alternatief

V Wijst u in uw pleidooi op situaties waarin sprake is van de samenloopregeling? (Met name artikel 57 of 63 Sr)

A Dat is heel zeldzaam, het is in de praktijk niet een vreselijk levend onderwerp. De rechter moet er wel altijd melding van maken als er met artikel 63 Sr rekening is gehouden, maar je ziet in de praktijk nauwelijks dat advocaten of rechters daarmee bezig zijn.

V Op welke wijze probeert u door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor uw cliënt te bewerkstelligen?

A Ja, je weet ook wel dat meerdere overvallen verhogend gaan werken, maar er is een uitspraak geweest bij het hof hier in Den Bosch, ik denk dat de uitspraak van 7 maart is. Daarin heeft de rechtbank voor vijf overvallen op pompstations de verdachte achttien maanden gevangenisstraf opgelegd. De officier gaat hiertegen in beroep en bij het hof zie je de straf aanmerkelijk toenemen. Waar zit hem dat nou in kun je wel eens denken. Ik weet dat de voorzitter van de kamer van het hof, een heel slachtoffer gevoelig iemand is. Waar de rechtbank meer op de persoonlijkheid van de verdachte heeft gelet, heeft het hof veel meer naar de schade voor het slachtoffer gekeken. Dat

maakt het daadwerkelijke verschil, maar het blijft allemaal binnen de marge. Er staat op een overval twaalf jaar met een derde verhoging.

Ja en in het wetsvoorstel willen ze nu dus dat een derde naar de helft verhogen.

- A Ja weet je mijn standpunt daarover is: wat is het probleem in de praktijk dat je het nodig vind om daar een wetsvoorstel voor te maken? Ik vind het zo marginaal dat het zonde van de tijd is.

Dat hoor ik inderdaad meer, er zijn er meer die het niet nodig vinden. Het is ingediend naar aanleiding van de bekende uitspraak van de rechtbank Amsterdam. Al ben ik bang dat je zelfs nu nog tegen situaties aan kan lopen waarin het strafmaximum niet toereikend is.

- A Over het algemeen is het goed dat je het zoals we het nu doen op deze manier maximaliseert. Het is marginaal genoeg en moet je zien wat voor werk het wetgevingsapparaat weer moet doen, het moet weer in consultatie en noem maar op. Ik vind het over de top, dus ik vind het niks.

En wat vindt u artikel 63 Sr? Dit artikel gaan ze ook niet bepaald in het voordeel van de advocatuur wijzigen.

- A Nee, het probleem is sowieso als je bijvoorbeeld het slachtoffer momenteel ziet in het strafproces, dat werkt ook allemaal strafverhogend. Dat merk je ook. Als je bijvoorbeeld het leed van papier moet lezen of je hoort het in de rechtszaal, dat klinkt heel anders. Ze mogen zich tegenwoordig ook uitlaten over de straftoemeting. Alles werkt strafverzwarend, ik denk dan we moeten op een gegeven moment ook een keer ophouden.

- V Heeft de regeling in praktijk wel eens voor problemen gezorgd voor uw cliënt?

- A Ik zit er al meer dan veertig jaar in, ik kan het me niet herinneren in ieder geval. Dat het echt voor problemen heeft gezorgd, weinig.

- V Draagt de toepassing van de regeling van meerdaadse samenloop naar uw mening bij aan een voor uw cliënt begrijpelijke straftoemeting?

- A We hebben eigenlijk hele behoorlijke rechters in Nederland, die wegen dat goed af. We zijn in de afgelopen jaren natuurlijk erg omhoog geschoten, we waren vroeger het land met de milde straffen en nu lopen we gewoon met de kopgroep mee. Ik vind dat opzich wel fijn dat de rechter heel veel mogelijkheden heeft. Hij heeft geen last van minimale straffen, zoals in andere landen en over het algemeen vind ik dat rechters daar wel behoorlijk mee omgaan.

Ja, want ze zeggen nu ook als deze wet er doorheen komt dat je buitenlandse straffen haast niet meer van de Nederlandse verschillen, dus er minder ruimte zal zijn om buitenlandse straffen om te zetten.

- A Ja, kijk nu is het nog zo dat er in het buitenland wel eens straffen opgelegd worden die wij qua hoogte in Nederland niet kennen en dan moeten we daarmee omlaag. Wat natuurlijk ook risico's met zich meebrengt, dat andere landen niet aan ons gaan uitleveren omdat wij die straf niet helemaal overnemen. Maar over het algemeen is dat geen probleem binnen de EU. Maar ook dat kan dus wat jij net zegt best een probleem worden en ook weer verhogend gaan werken voor de advocatuur.

V Bent u het eens met de stelling dat regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?

A Ja.

V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?

A Ik denk door de verdediging, maar ik kan me niet heugen dat er geneuzel is geweest over eendaadse of voortgezette handeling.

Ik heb wel al eens antwoorden gehad, dat de officier het aan de orde stelt door te zeggen ik zou dit op willen leggen, maar ik kan maar dit.

A Nauwelijks, het is echt een marginaal probleem.

V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?

A Die moeten er naar kijken, ze houden er sowieso rekening mee. Want ze weten ook dat de samenleving daar op let. Kijk woninginbraken zijn altijd een beetje een gevoelig onderwerp, afgezien dat er qua opsporing helemaal niet veel wordt gedaan, maar hebben ze iemand, dan houdt de rechter daar wel rekening mee. Soms ook in het voordeel. Als iemand voor moet komen voor een feit dat de rechter dan zegt van als we het toen mee hadden genomen, dan houdt hij er in het voordeel van de verdachte rekening mee.

V Zijn u gevallen bekend waarin rechters problemen hadden met de meerdaadse samenloop?

A Ja in de Boelhouwer zaak, maar dat is eigenlijk niet de rechter geweest maar de officier. En dat vind ik dus te laconiek gedaan. Omdat er geen gevangenisstraf opgelegd kon worden, maar een geldboete kon natuurlijk wel.

Het zou natuurlijk ook gewoon weer een teken naar de maatschappij kunnen zijn.

A Ja dat vind ik ook, maar het bedreigen of mishandelen van gezagsdragers of hulpverleners is een hot issue in Nederland, dan ga je dat niet seponeren.

V Houdt het OM volgens u rekening met de meerdaadse samenloop regeling in de strafeis?

- Zo ja, werkt dit strafverhogend of strafverminderend?

A Ja, laten we zeggen in hun eis hoor je het niet afzonderlijk vermeld. Het verhoogd natuurlijk altijd dat kan niet anders. Maar het houdt het wel binnen de perken. Je snapt ook wel dat vijf of zes woninginbraken in de strafmaat niet uitmaakt. Twee of zes daarentegen weer net wel. Het strafmaximum komt eigenlijk nooit echt aan de orde, wanneer komt dat nou aan de orde?

Ik sprak net een rechter en die zei dat ze het één keer dicht naderde in een grote drugszaak, daarin sprak ze de verdachte vrij van een "12 jaars feit" en hield ze nog heel wat "8 jaars feiten" over. Maar ik hoor van veel personen dat het in de praktijk haast niet aan de orde is.

A Het is gewoon voor het publiek om te laten zien kijk we zitten er bovenop.

V Wat is volgens u het doel van de regeling?

A Om de straf binnen de perken te houden en niet zoals in Amerika zes keer levenslang op te leggen. Om de straf overzichtelijk te houden.

- V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?
- A Dat is door die Amsterdamse zaak geweest, maar ik vind het onnodig. Zonde van de tijd en energie. Er zal zich wel weer eens een zaak voordoen waarin je niet voldoende straf op kan leggen, nou jammer dat is dan maar zo.
- V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?
- A Ik vind het nodeloos strafverhogend. De rechter heeft in Nederland eigenlijk gewoon genoeg ruimte en die wordt ook gebruikt. We moeten daar niet nog een schepje bovenop doen. Daar heeft de rechter geen behoefte aan.
- V Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?
- A Ik had er geen aandacht aan besteed en niks veranderd.
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- A Nauwelijks of niet, eigenlijk niet. Het wordt een rommel. We mogen nog maar één feit meenemen, welk feit? Allemaal administratief extra werk, ik vind het allemaal niks.
- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- A Geen gevolgen en bovendien denk ik dat tegen de tijd het er eventueel door zal zijn, ik al niet meer werk.
- V Ziet u mogelijkheden voor het verbeteren van uw verdedigingsstrategie?
- zo ja, op welke wijze gaat u dit doen?
- A Nee.

Bijlage XII Interview mr. Wassenaar

Naam: mr. T. Wassenaar

Functie: Advocaat

Vakgebied: strafrecht

Interview gehouden op woensdag 26 april 2017 om 15.45 uur, locatie: Van der Biezen Advocaten te 's-Hertogenbosch.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen wat de visie van de betrokken partijen is ten aanzien van het wetsvoorstel en op welke wijze zij denken dat dit de praktijk zal veranderen.

V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?

- Komt u het in de praktijk veel tegen?

A Artikel 63 Sr kom ik heel vaak tegen in de praktijk. Ik had vandaag nog een zaak bij de politierechter in Roermond. Dat ging over een zaak van oktober 2013. Die zaak was aangehouden omdat de politierechter wilde dat alle zaken bij elkaar gevoegd werden. Het ging om drie zaken met soortgelijke feiten. Artikel 9 WVV, het rijden met een ongeldig verklaard rijbewijs. Er waren twee feiten dus al op een zitting in Maastricht afgedaan bleek nu. In oktober 2016 was dit. Dus cliënt heeft het voordeel dan niet kunnen hebben van die gevoegde behandeling, want normaal krijgt hij dan maar één straf natuurlijk. In dit geval had hij dus al een straf gehad en eiste de officier weer een straf voor dit feit, dus daar ben ik natuurlijk tegenin gegaan. Ik zei dat kan toch niet, waarom is het niet tegelijk afgedaan? Toen gaf de politierechter mij ook gelijk. Hij is uiteindelijk wel schuldig verklaard, maar zonder strafoplegging. Cliënt bekende het feit dus het kon wel bewezen verklaard worden, maar geen straf omdat hij al veroordeeld was voor die feiten. Welk doel heeft bestraffing dan nog? Het gaat ook om hele oude feiten. Dus dit soort gevallen kom ik wel heel vaak tegen in de praktijk.

Oké, maar artikel 63 Sr gaat mogelijk wel veranderen doordat ze volgens het wetsvoorstel alleen nog de eerste onherroepelijke veroordeling mee hoeven te nemen en niet meer alle tussenliggende veroordelingen.

A Nee precies, dat is wel een belangrijke factor. Je ziet het ook heel vaak terug met veelplegers of mensen die meer documentatie hebben om zo te zeggen, dat dit artikel toch wel heel vaak bovenkomt. Dat valt mij dan wel op bij het openbaar ministerie, dat ze het niet op één zitting aanbrengen, terwijl dat wel kan. Dan heeft de cliënt dat voordeel dus niet, wat hem wel op basis van de wet toekomt.

Dus het is goed dat het artikel er is, maar het zou voor u niet veranderd hoeven worden?

A Nee zeker niet

- V Gaat u bij de voorbereiding van een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop?
- A Zeker bij artikel 63 Sr. Dan pak je gewoon de justitiële documentatie erbij. Daaruit kan je eigenlijk al heel veel afleiden. Dan zie je dus bijvoorbeeld bij die zaken, een simpel voorbeeld van vandaag, dat er in oktober al een politierechterzitting plaats heeft gevonden en dat toen al twee zaken zijn behandeld. Daarnaast was er in januari 2014 ook al een politierechterzitting geweest, waarop dit feit meegenomen had kunnen worden. Dan ga je dat allemaal na en zoals vandaag is dat dan mijn pleidooi. Dan breng ik dat als verweer naar voren en dan wordt er geen straf opgelegd aan de cliënt en daar gaat het natuurlijk om.

Oké dat is dan vooral artikel 63 Sr, maar artikel 57 Sr komt u niet veel tegen?

- A Nee daar ben ik in mijn praktijk niet echt veel mee in aanraking gekomen.

Oké en dat ziet natuurlijk ook vooral op de zaken waarin het strafmaximum aan de orde is en dat is echt alleen in misschien een paar zaken per jaar.

- A Ja, wij hebben wel grote zaken maar persoonlijk ben ik daar nog niet veel mee in aanraking gekomen.

- V Wat vindt u van de regeling van meerdaadse samenloop, vanuit het belang van uw cliënten?

- A Heel belangrijk, heb ik net eigenlijk al een beetje weergegeven. Kijk je moet ook nagaan wat het doel is van straffen en of het nog een doel en een functie heeft als iemand al veroordeeld is voor soortgelijke feiten. Dan kom ik weer even op mijn zelfde voorbeeld uit. Daar ging het om feiten die gepleegd waren na t feit waarvoor hij vandaag terecht stond. Dus het waren meer recente feiten en soortgelijke feiten die zelfs al eerder zijn afgedaan. Mosterd na de maaltijd heb ik het vandaag op zitting genoemd. De politierechter was het hier ook roerend met mij eens. De officier eiste toch nog een werkstraf en een voorwaardelijke gevangenisstraf, maar die draaide ook bij. Hij zei ik volg het standpunt van de raadsman. Dus het heeft wel degelijk een functie en ik vind het heel belangrijk en dat ze het hier in het wetsvoorstel op willen rekken, ben ik het totaal niet mee eens.

- V Werkt de toepassing van artikel 63 Sr vaker in het voor of in het nadeel van de cliënt?

- A Ik vind dat artikel 63 Sr vaak positief uitpakt als je het echt goed kan beargumenteren aan de hand van documentatie, eerdere zittingen en dat soort dingen. Ik heb ook wel meegemaakt in een zaak dat het juist wel weer de andere kant op werkte en een politierechter erop ging zitten van nee maar dit is weer recidive en de zoveelste keer. Toen werd het zo uitgelegd, maar ik heb er wel positieve ervaringen mee over het algemeen.

- V Draagt de toepassing van de regeling van meerdaadse samenloop naar uw mening bij aan een voor uw cliënt begrijpelijke straftoemeting?

- A Ja, dat denk ik wel. Juist ook om de reden die ik net noemde, wat is het doel, wat is de functie van bestraffen? Kijk als iemand terecht staat voor soortgelijke feiten heb ik het dan vooral over en hij krijgt op zitting een straf en ondergaat deze straf ook. Dan weet hij al oké wat ik heb gedaan kan niet, dat moet ik niet weer doen. Als hij dan daarna nog een keer bestraft wordt voor een feit dat al eerder is gepleegd of wat dan ook, wat is dan het doel nog iemand te bestraffen? En cliënt snapt dat ook, want die denkt van ja oké dit moet ik niet weer doen, ik ben fout geweest, dus dan begrijpt hij het ook.

- V Bent u het eens met de stelling dat regeling van de meerdaadse samenloop in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- A Ja ik heb er zelf geen negatieve ervaringen mee. Ik loop niet tegen problemen aan in die regeling.
- V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?
- A Ik merk wel dat het vaak vanuit de verdediging moet komen. Het is gewoon een verweer dat je in je pleidooi opneemt en de officier reageert daar dan op en de rechter bemoeit zich daar dan ook wel mee. Mijn ervaring is dat het wel vanuit de verdediging moet komen over het algemeen. Soms plaatst de officier aan de voorkant een opmerking erover van het artikel vind ik niet van toepassing of wel van toepassing. Maar je moet het toch wel zelf op tafel brengen.
- V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?
- A Het was vandaag wel opvallend. De politierechter zei eerst van nou artikel 63 Sr is volgens mij ook niet van toepassing. Toen legde ik dus uit aan de hand van het proces-verbaal van de vorige zitting waarom het wel degelijk van toepassing was en toen zei de rechter en uiteindelijk ook de officier dat ze het met mij eens waren. Dus mijn ervaring is wel overwegend dat daar rekening mee wordt gehouden. Tenzij de rechter echt vindt dat het straffen een extra functie heeft, omdat iemand bijvoorbeeld zo vaak in de fout gaat dat hij er dan wel vanaf stapt. Dat heb ik eigenlijk pas één keer gehad.
- V Zijn u gevallen bekend waarin rechters problemen hadden met de meerdaadse samenloop?
- A Nee eigenlijk niet, het is echt incidentenwetgeving.
- V Houdt het OM volgens u rekening met de meerdaadse samenloop regeling in de strafeis?
- A Ik heb in een zaak een officier gehad die er op voorhand al een opmerking over maakte. Ze doen het op zich wel, maar niet altijd. Ik heb toch wel de indruk dat het vaak van de verdediging moet komen. Als je het eenmaal op tafel brengt, dat een officier daarop reageert en in meegaat of juist tegenin gaat. Maar nee niet altijd.
- Dus meestal zullen ze het bij het voorbereiden en formuleren van een eis al wel geconstateerd hebben, maar proberen ze het toch te vermijden?*
- A Ja ze brengen het niet zelf meteen naar voren.
- V Heeft u zelf ooit gemerkt, bijvoorbeeld bij de motivering van de strafeis, dat het OM moeite heeft gehad met het bepalen van de strafeis vanwege de samenloopregeling?
- A Nee.
- V Wat is volgens u het doel van de regeling?
- A Wat ik net aangaf, van wat is de functie van ons rechtssysteem? Het afdoen en bestraffen van mensen, om tot een passende straf te komen voor wat iemand gedaan heeft. En inderdaad de samenloop van strafbare feiten, wat draagt het bij als je nog een hogere straf op gaat leggen?
- Ja, als je drie keer levenslang kan krijgen net als in Amerika.*
- A Ja precies, maar ook bij simpele zaken zoals ik je net heb geschetst. Dan loop je daar ook tegenaan. Dan heeft iemand al een geldboete en een taakstraf of een voorwaardelijke gevangenisstraf in een andere zaak, met een proeftijd tot 2018. Wat

draagt het er dan aan bij om nog een straf op te leggen? Terwijl hij donders goed weet dat het fout is en hij nu bijvoorbeeld wel weer op het goede pad is.

V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?

A Ik vind het echt absoluut onzin

V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?

A Ik ben het er absoluut niet mee eens, maar dat was je al duidelijk geworden. Het gaat veel te ver. Dan kan je net zo goed heel die samenloop regeling afschaffen. Want dan kunnen ze doen wat ze zelf willen.

- Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?

A Misschien had ik de regeling dan juist meer in het voordeel van ons aangepast, maar daar zou ik mijzelf dan echt even goed in moeten verdiepen. ik zou hem zeker niet zo aanpassen zoals het er u ligt.

V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?

A Ja als het er doorheen komt, denk ik wel dat het invloed zal hebben omdat officieren en rechters meer ruimte krijgen. Dan kunnen zij wel in die gevallen ervan afwijken. Je zegt net zelf heel terecht ze moeten zich eraan houden en het blijkt ook uit de praktijk dat ze dat doen. Dan geef je eigenlijk een vrijbrief aan een officier en een rechter om te eisen en op te leggen wat zij willen. Dan is de hele functie van de samenloopregeling eigenlijk weg. In zaken waarin het strafmaximum niet aan de orde is zal het niks veranderen, maar in de zaken waarin het wel is zal het grote gevolgen hebben.

V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?

A Wat ik net zeg, ik loop er zelf weinig tegenaan, maar je zal maar net zo'n zaak krijgen waarin het wel van toepassing is. Dan denk ik even terug aan dit interview en den ik dit is niet de bedoeling. Als je zo'n zaak hebt is dit geen goede ontwikkeling.

V Ziet u mogelijkheden voor het verbeteren van uw verdedigingsstrategie?

A Daar moeten we ons dan echt in gaan verdiepen en ik ga ervan uit dat het er niet doorheen komt want dat zou ik echt onzin vinden. Maar dan zou je daar wel meer op in gaan natuurlijk en je er beter op voorbereiden en misschien ook met in je achterhoofd wat wil je ermee bereiken wat is het doel?

Zou u dan ook proberen de meerdaadse samenloop te omzeilen? Dit zag ik namelijk tijdens mijn jurisprudentieonderzoek, dat advocaten vaak proberen van het is geen meerdaadse samenloop maar voortgezette handeling of een eendaadse samenloop.

A Als de regeling negatief zou uitvallen dan zeker. Je wil altijd een maximaal resultaat voor je cliënt halen. Als advocaat moet je gewoon altijd voor alle ankers gaan liggen, dat geef ik je vast mee en dat doe je dan ook. Je wil altijd het maximale eruit halen in het belang van je cliënt.

Bijlage XIII Interview mr. Brugman

Naam: mr. E.A.M. Brugman

Functie: Strafrechtadvocaat bij Brugman & Hagens Advocaten

Vakgebied: Strafrecht

Interview gehouden op maandag 1 mei 2017 om 15.30 uur, locatie: Brugman & Hagens Advocaten te Berghem.

Centrale vraag: Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het wetsvoorstel tot herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel.

Doel van het interview: In kaart brengen van de werkwijze van mr. Brugman, zodat eventuele verbeteringen geformuleerd kunnen worden.

- V Wat zijn uw ervaringen met de meerdaadse samenloop?
- Komt u het in de praktijk veel tegen?
- A Ik kom het bijna nooit tegen. Wij zijn geen strafrechtpraktijk, maar hebben meer rechtsgebieden. Veel van onze strafzaken komen binnen via piket. Dit zijn vaak veel first offenders, waardoor je vaak niet met eerder gepleegde feiten te maken hebt. Bij piket heb je ook regelmatig te maken met zaken die daarna al afgedaan zijn op het politiebureau. Het komt heel weinig voor dat je tot de rechter commissaris komt, tot bewaring of daarna zelfs nog een keer bij de Raadkamer.
- V Gaat u bij de voorbereiding van een strafzaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop?,
- A Dit doe ik te weinig, maar ga ik wellicht aan de hand van de aanbevelingen uit dit onderzoek meer doen.
- V Gaat u in een eerder stadium dan de zitting al wel eens het gesprek aan met het OM, om te overleggen over bepaalde zaken?
- A Nee dit doe ik momenteel nog niet, maar dit is wel een van de punten die ik hoop terug te zien in de aanbevelingen.
- V Wijst u in uw pleidooi op situaties waarin sprake is van de samenloopregeling? (Met name artikel 57 of 63 Sr)
- A Ja dat wel, op het moment dat je het opmerkt voer je het aan. In grotere zaken doe je het in de pleitnota en bij politierechter en de kinderrechter voer je het zo aan.
- V Op welke wijze probeert u door middel van de samenloopregeling een lagere straf voor uw cliënt te bewerkstelligen?
- A Via artikel 63 Sr probeer je dit door eerdere veroordelingen in mindering te laten brengen. Artikel 57 Sr gebruik ik niet omdat je er dan juist vanuit gaat dat de rechter richting het strafmaximum gaat. Ik zoom in mij pleidooi meestal meer in op de persoonlijke omstandigheden van de verdachte, om zo tot strafvermindering te komen.
- V Wat vindt u van de regeling van meerdaadse samenloop, vanuit het belang van uw cliënten?
- A Ik vind het niet altijd in het voordeel van de cliënt. Heb je te maken met een recidivist heeft het een voordeel, zodat je alles tegelijk kan afdoen, maar bij ons in de praktijk bij first offenders heeft het geen voordeel.

- V Heeft de regeling in praktijk wel eens voor problemen gezorgd voor uw cliënt?
- A Nee, maar ik kom het ook niet veel tegen.
- V Werkt de toepassing van artikel 63 Sr vaker in het voordeel of in het nadeel van de cliënt?
- A Kan ik niet echt zeggen, ben het nog niet veel tegen gekomen
- V Draagt de toepassing van de regeling van meerdaadse samenloop naar uw mening bij aan een voor uw cliënt begrijpelijke straftoemeting?
- A Ik vind het heel dubbel, precies wat je net zegt als je van de maximum straf uitgaat en daar nog een derde bij optelt wordt het alleen maar hoger. Je moet zorgen dat de reguliere straf waarvoor je cliënt gedagvaard is zo laag mogelijk blijft. Dan kan je soms beter de feiten afzonderlijk pakken dan bij elkaar, ook al is het een beetje omslachtig. Alleen als het gaat om een veelpleger is het in het voordeel van de cliënt om ze samen te pakken. Dan schiet hij er onder aan de streep iets mee op. Als het maar om twee of drie feiten gaat, gepleegd in een tijdsbestek van elke keer een half jaar ertussen, dan is het zonde als je pas na ander half jaar bij de rechter komt en er nog twee bij krijgt.
- V Bent u het eens met de stelling dat regeling van de meerdaadse samenloop, in de praktijk nauwelijks problemen geeft?
- A Ja, op dit moment loop ik niet tegen problemen aan. Je weet dat de regeling bestaat, maar je bepaalt zelf of je er een beroep op doet of niet en dat is dan weer afhankelijk van de feiten en omstandigheden van de casus die je hebt. Zoveel strafrecht doe ik niet om daar echt een mening over te kunnen hebben.
- V In het geval dat in een strafzaak de meerdaadse samenloop onderwerp van discussie wordt, wie voert dit dan aan?
- A Ik denk door de advocaat na het requisitoir van het OM. Het gelijktijdig afdoen kan voor het OM tijdsbesparing opleveren, omdat ze meerdere zaken in één zitting af kunnen doen en ze kunnen een hogere straf opleggen. De officier zal in zijn requisitoir kenbaar moeten maken dat hij het van toepassing acht, dan kan de advocaat daar vervolgens in zijn pleidooi op reageren.
- V Hoe denkt u dat rechters rekening houden met de meerdaadse samenloop in het bepalen van een op te leggen straf?
- A Ik geloof niet dat de rechterlijke macht er zoveel rekening mee houdt. Officieel moeten ze er rekening mee houden, maar het wordt volgens mij vaak pas toegepast als het aan wordt gevoerd.
- Ik zie in uitspraken veel dat er staat, er is bij het opleggen van de straf rekening gehouden met artikel 63 Sr of dat rechters zeggen ik volg het verweer van de raadsman wel of niet. En dan zie je nog dat ze het niet altijd toepassen, want soms interpreteren rechters artikel 63 Sr juist in het nadeel van de verdachte, dat hij van zijn eerdere straf kennelijk niet geleerd heeft. Dus officieel moeten ze er rekening mee houden maar ze passen het niet altijd toe op de manier waarop de verdediging het verwacht of wil.*
- A Nee, ze moeten er inderdaad rekening mee houden maar ik denk dat ze het vaak ook links laten liggen, juist omdat ze niet altijd weten wat ze ermee moeten.

- V Zijn u gevallen bekend waarin rechters problemen hadden met de meerdaadse samenloop?
- A Nee.
- V Houdt het OM volgens u rekening met de meerdaadse samenloop regeling in de strafeis?
- Zo ja, werkt dit strafverhogend of strafverminderend?
- A Ja, het OM neemt dat mee en het werkt vaak strafverhogend.
- V Heeft u zelf ooit gemerkt, bijvoorbeeld bij de motivering van de strafeis, dat het OM moeite heeft gehad met het bepalen van de strafeis vanwege de samenloopregeling?
- A Nee.
- V Wat is volgens u het doel van de regeling?
- A Snelle afdoening van meerdere strafbare feiten en het voorkomen van disproportionele straffen.
- V Wat vindt u ervan dat de regeling onder de aandacht is gebracht?
- A Een herziening is nooit verkeerd. Het is goed dat er goed gekeken wordt naar iets wat in het strafproces meetelt maar waar weinig aandacht aan wordt besteed. Maar als advocaat moet je het wel op een bepaalde manier kunnen uitwerken dat je het in het voordeel van de verdachte kan draaien. Kijk dat het voor ons voor de advocatuur niet zo handig is oké, Ik vind het wel lastig want wat ik net al zei als je ze los pakt kan je op elk feit strafvermindering verzoeken.
- V Wat vindt u van het wetsvoorstel?
- A Ik vind vooral de wijziging van artikel 63 Sr, dat enkele de eerste onherroepelijke veroordeling mee wordt genomen, niet wenselijk voor de cliënt. Het derde lid van het oplossen van straffen vind ik een vreemde bepaling. De herziening is niet in het voordeel van de verdachte dus ik ben er natuurlijk niet voor.
- V Wat vindt u van de wijze waarop de minister de artikelen aan wil passen?
- Als u op de stoel van de minister had gezeten, had u het dan anders gedaan?
- A Ik denk dat ik niks had aangepast, zoals het er nu staat kan je het gebruiken. Ik vind niet dat de wetwijziging prioriteit heeft om door te voeren, maar ik denk dat meerderen dat zullen zeggen.
- V Op welke wijze denkt u dat het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen?
- A Niet veel, het zijn vaak wetsvoorstellen die dan heel leuk worden geïntroduceerd, maar in de praktijk nog een verankering moeten krijgen. Ik denk dat het de praktijk weinig zal veranderen, vooral in het begin niet gezien het overgangsrecht dat van toepassing is. Als het wetsvoorstel überhaupt al wordt aangenomen.
- Welke knelpunten verwacht u?
- A Ik zie een moeizame verankering in de wet
Ze willen misschien de rechtszekerheid hiermee naar buiten toe waarborgen, maar burger bemoeien zich er niet mee. Ze lezen hooguit een keer een artikel erover. Dan blijft het OM over die de stem van het slachtoffer moet vertegenwoordigen. Ik ben ook wel benieuwd wat de officieren ervan vinden. Ik denk dat die er ook niet per se op zitten te wachten.
- Klopt, van de drie die ik heb geïnterviewd zien twee de noodzaak ervan niet en één vind het wel noodzakelijk, maar deze officier was betrokken bij de zedenzaak die ten grondslag ligt aan het wetsvoorstel.*
- A Ja, dan willen ze een stok achter de deur hebben om alsnog te kunnen straffen.

- V Wat zal de wijziging voor gevolgen hebben voor uw werkwijze?
- A Ik denk niks, omdat ik het niet veel tegen kom. Ik ga misschien wel voortaan wat eerder of actiever na of er sprake van is, maar ik denk niet dat ik echt iets ga veranderen in mijn pleidooi. Dat ik bijvoorbeeld standaard op ga nemen dat er wel of geen sprake van is.
- V Ziet u mogelijkheden voor het verbeteren van uw verdedigingsstrategie?
- A Ik denk dat je bij je voorbereiding er rekening mee moeten houden als het zo is, maar ik zou het niet standaard opnemen. Ik zou wel kijken of er sprake van is en dan afwachten wat de officier doet, of hij het aanhaalt. Doet hij dit niet en het is niet in het voordeel van de cliënt, dan zou ik het sowieso niet gebruiken. Komt de officier er in een keer wel mee op de proppen, dan zorg je dat je daar natuurlijk enigszins op voorbereid bent zodat je het dan op dat moment mee kan nemen.